

KULTÚRA

ROČNÍK XII. – č. 18

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

4. NOVEMBRA 2009

Vydáva Factum bonum, s. r. o. • Šéfredaktor Teodor Križka • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava, Tel./fax: 654 12 388 • e-mail: redakcia@kultura-fb.sk • Cena 1,00 €

Ježiš Kristus, Kráľ neba i zeme, takto oslovuje a hľadá na Pána Cirkev v závere cirkevného roka. Uvedomujeme si, že aj toto pomenovanie je len naše úbohé ľudské slovo, no napriek tomu chceme doň vložiť veľmi veľa: predovšetkým vieru, čím pre nás Ježiš je ako Boh a ako človek, všetko, čo pre náš večný život v plnosti vykonal, čím nám bol v priebehu uplynulého liturgického roka, ale aj kam duchovne patríme, kde je náš duchovný domov. Preto aj liturgická reforma II. Vatikánskeho koncilu, ktorého 50. výročie zvolania si budeme onedlho pripomí-

nišiel vrhnúť na zem...“ (por. Lk 12,49). Ježiš provokuje, prináša zmenu, nepokoj do vychodených koľají sveta. A prináša ich aj dnes. Kristus zvlášť provokuje elity a vodcov. Láme, čo je skostnatené. Tomu, čo je stuhnuté, nehybné a meravé, prináša nový život. Ježiš Kristus, Kráľ, je alternatívou pre svet. Bez zveličovania možno konštatovať, že už vo svojej dobe sa zasadzoval za aktívny sociálny poriadok, ktorý človeka a ľudskosť postavil do stredu - že zmenou postoja k človekovi možno zmeniť jeho život. Evanjeliá sú plné svedectiev o jeho službe a nasadené v prospech

Snímka: Ján Motulko

Príd' kráľovstvo Tvoje

nať, mu dala v zmysle biblického ponímania pravé

RUDOLF MASLÁK

chudobných, hladných, chorých, bezmocných, pre deti,

miesto v cirkevnom roku. Veď všetky sviatky, ktoré počas neho slávime, všetky nedele, počas ktorých si sprítomňujeme život Pána Ježiša, všetky texty, ktoré počúvame a všetky bohoslužby ktoré slávime na Jeho pamiatku, ústia do jediného vyznania: Ježiš Kristus je náš Kráľ, On je stredom a cieľom svetových dejín a celej civilizácie. Nikto nezmenil chod sveta k dobrému tak ako On. Boh Otec ho ustanovil za Kráľa. Dal mu moc a vznešenosť. Svätý Pavol vedený Duchom Svätým o tom výstižne píše v hymne na Krista: „...lebo v ňom bolo stvorené všetko na nebi i na zemi, viditeľné i neviditeľné, tróny aj panstvá, kniežactvá. Všetko je stvorené skrze neho a pre neho...“ (Kol 1,16).

Aj Zjavenie apoštola Jána opakuje na viacerých miestach, že Kristus je Baránok, „ktorý bol zabitý a svojou krvou vykúpil ľudí z každého kmeňa, jazyka, ľudu a národa“ (por. Zjv 5,9). Tým si získal „prijať“ moc, bohatstvo, múdrosť, silu, česť, slávu a dobrorečenie“ (por. Zjv 5,12). Boh je jeho Otcem, aj On je, tak isto ako Boh Otec, Alfa a Omega, Počiatok a Koniec, Prvý i Posledný... Ježiš Kristus je teda príklad, norma a zavŕšenie večnosti. Toľko spomenutí svätopisci - teológovia.

Vari nám je bližší iný Kristus Kráľ. A síce ten, ktorý prišiel na tento svet, bol jedným z nás a vo všetkom nám podobný okrem hriechu, zdieľal náš ľudský údol. Pravdu o Bohu dosvedčil svojím životom a konaním. Sám o sebe hovorí: „Oheň som

ženy a vdovy. Ježiš Kristus je práve ten Kráľ, o ktorom platí: „Kade chodil, dobre robil“. Taká bola forma jeho moci. Taký bol Ježišov život. Je obrovskou výzvou pre všetkých, čo sa k nemu hlásia a chcú mu slúžiť v pravde, láske a milosrdenstve.

Kristus nebol rojko. Nemal iba víziu o Božom kráľovstve, On Božie kráľovstvo vyslovene stelesňoval. Vytýčil novú cestu. Pre svoje poverenie, pre poslanie od Otca, išiel na smrť. Ľudské ponímanie o kráľovstve a kraľovaní doslova a do písmena otočil „hore nohami“. Svoje vládarske miesto si vztýčil na Golgote. Kríž je ten skutočný a pravý trón Kráľa neba i zeme. Tam dokonca vyhľadal odsúdeného zločincina a ako prvého ho pozval do svojho kráľovstva! Kríž je výrazom najväčšej bezbrannosti a bezmocnosti, úplného existenčného stroskotania. Zánik, koniec, zničenie. Najväčší protiklad k všetkým možnostiam tohto sveta. Úplné oprostie od každej ctižiadostivosti. Akokoľvek, Kristus je Kráľ nie napriek krížu, lež práve skrze kríž. Taký je náš Kráľ. Pretože svojou smrťou nám získal u Boha zmierenie, slobodu Božích detí, pokoj, pozvanie do Božieho kráľovstva... Teda aj dnes takto „Boh kraľuje vo svete prostredníctvom svojho Syna. On sa stal človekom mocou Ducha Svätého, ktorý sa nazýva „Božím prstom“ (por. Lk 11,20). Kde prichádza Ježiš, Duch - Stvoriteľ prináša život a ľudia sú uzdravovaní zo svojich telesných a duševných chorôb.

(Pokračovanie na 2. strane)

Hovorí sa o akejsi kultúre smrti. Pri všetkej tolerancii a zhovievavosti spojenie slov kultúra a smrť v kontexte, ktorý majú pomenovať, môžeme považovať iba za eufemizmus. Ale v súvislosti s legalizovaním zabíjania a všetkým, čo s tým súvisí, teda v súvislosti s pestovaním kultúry straty zmyslu života, sa vôbec nedá hovoriť o ničom, čo s kultúrou súvisí. Kultúra vznikla a po všetky časy bola výsledkom hľadania, nie relativizovania, či dokonca popierania zmyslu života. Skutočná kultúra vznikla z potreby chváliť a ďakovať za to, že človek nie je opustená náhoda samovyvíjajúcej sa matérie, ale že nad zákonom entropie, rozpadu, ktorý je vlastný materiálnemu svetu, dominuje Duch a tento Duch prekonáva entropiu, nerozkladá, nezabíja, ale tvorí, z jednoduchých vecí dvíha veci zložitejšie, veci vyššieho poriadku.

Kultúra života

TEODOR KRIŽKA

To, čo sa tak nešikovne usilujeme nazývať kultúrou smrti, je vlastne popieraním kultúry. A rovnako popieraním kultúry je aj odmietanie jediného východiska z tohto labyrintu, na konci ktorého čaká Minotaurus, jedinej reálnej nádeje, o ktorej hovoria evanjeliá.

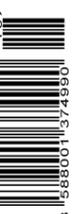
Som veriaci, ale keby som aj neveril, že Ježiš Kristus vstal z mŕtvych a že je Mesiáš, nik iný by ma nefascinoval viac. Moja viera je dar, nezaslúžený, z milosti, z lásky, ale aj keby som ten dar nedostal, určite by som sa musel dopracovať rozumom k poctivému priznaniu, že nebolo, nie je a nebude viac v ľudských dejinách takej úžasnej, bezkonkurenčne poctivej, múdrej, láskavej postavy, milujúcej až na smrť, ako tento muž z Nazareta.

Bez Ježiša Krista niet európskej a svetovej kultúry, niet našej národnej identity, niet ani skutočných dejín naozajstného humanizmu. Bol by len prekrútený "humanizmus" ako figový list (ne)kultúry smrti. Čo by zostalo z Európy, keby sme z kultúry vypustili všetko vytvorené v mene Ježiša Krista alebo na jeho slávu, ba dokonca keby sme nebrali do úvahy diela, ktoré sa ho usilovali vysunúť z jej centra, či dokonca ho poprieť. Aj ateizmus nie je totiž nič iné, len vzbura voči Bohu, teda dôkaz, že Boh je. Lebo ak Boha niet, proti čomu sa to osvietenecko búri? Čo vlastne odmieta? Môže zdravý úsudok zápasit' s čímisi, čo nie je? Môže - ale býva to známka duševnej poruchy. No myslieť dôsledne, práve táto vzbura, práve tento bojovný ateizmus je jedným z najväčších dôkazov, že Boh je, i že Ježiš z Nazareta je Kristus.

Ateizmus, ktorý sám seba považuje za osvietený, už stihol dokázať mnohokrát, čo ho to vlastne osvietilo (oslepilo). Volá sa Lucifer-Svetlonos. Pokušiteľ. Otec vzbury. Pán múch. Už letný pohľad na vývin kultúry, ktorá sa vzdala Boha, je fragmentácia, deštrukcia, úpadok.

(Pokračovanie na 2. strane)

www.kultura-fb.sk

Takto sa vyrába história?

16. októbra t. r. odznela vo večernom spravodajstve ČT 24 (bolo presne 18 hodín 35 minút) táto informácia: pred 25 rokmi vystúpili na Mont Everest českí horolezci a na vrchole najvyššej hory sveta zaviala česká vlajka...

Fíha, povedal som si, v tom čase, teda v roku 1984, už som bol riadne dospelý a nič také som si nevšimol. A navyše - preblyso mi myslou - v roku 1984 predsa nijaká „česká vlajka“ nebola...

16. októbra 1984 sme tu mali Česko-Slovensko (Československo), v tom čase mal tento štát vlajku s modrým klinom, ktorá podľa ústavného zákona o zániku československej federácie a rozdelení jej majetku, mala zaniknúť...

v tom čase na najvyšší vrch sveta Mont Everest vystúpili dvaja Slováci, Zoltán Demjan a Jozef Pstoka a na vrchole Mont Everestu sa objavila československá vlajka... A Jozef Pstoka sa z tej túry nevrátil.

A zrazu je to inak, všetko to bolo české! Hľa, takto sa vyrába história!

Ak sme nevedeli, prečo Česi tak li-

pli na československej zástave, už to vieme! Ak sme proti tomu nedostatočne protestovali, mali sme! Práve ňou - československou a zrazu českou zástavou - prekryjú a menia, privlastňujú si (kradnú) všetky československé úspechy a robia z nich úspechy české.

Nuž, sú to malé duše, nie sú dôslední. Jedným dychom nehovoria a neprivlastňujú si aj udalosti, keď sa táto „česká“ zástava hompáľa vedľa čerenej s kosákom a kladivom, teda sovietskej z čias totalitného režimu... Prenasledovanie a tresty smrti pre nevinných, ostnaté drôty na hraniciach, totálna demagógia, útlak cirkvi... Aj to bolo „české“.

Budeme či nebudeme reagovať? Oficiálne zaiste nebudeme, nereagovali sme napokon ani po tom, keď po prehre našich futbalistov so Slovincami páli v Česku našu vlajku.

Ja som však presvedčený, že by sme reagovať mali. Konečne by sme mali využiť ono zázračné „recipročno“. Nedovoliť nazývať českým len to, čo je pozitívne a spája sa s našou bývalou vlajkou, a čo si bratia tak radi a očividne často neprávom privlastňu-

jú, ale aj to, čo bolo negatívne a gniavalo nás 40 rokov. Takže: nehovorme o československom, ale o českom komunizme, o českom bolševizme, o českých zločinoch za totality. Napokon sa nebudeme ani mýliť, veď u nás v slobodných voľbách nikdy nevyhral bolševizmus, ten k nám dovezli práve Česi, prvý raz už po voľbách v roku 1946, ktoré u nás vyhrali demokrati!

Albo dopustíme, aby si Česi prikrašľovali vlastnú históriu na náš úkor podobne, ako sme to dopustili pri uhorskej histórii? Mlko a nezbranne? Keď sa napríklad k víťazstvu nad osmanskou ríšou hlásia tí, ktorí tasili meče pod ochranou tureckých sultánov - maďarski kalvíni? A pomaly akoby to ani nebola pravda, že na strane kresťanskej Európy umierali predovšetkým Slováci - katolíci aj luteráni. Že palatínom, ktorý zjednával mier s Turkami bol slovenský rodák Juraj Turzo. My dokonca nedbáme, a napriek nášmu pravopisu píšeme Thurzo... Naučme sa vážiť si svoju históriu, Slováci!

MARIÁN TKÁČ

Nova et vetera

Zanedbané dôležité výročie

Mesiac október je za nami, ale - aspoň nakoľko to mohol sledovať priemerný pozorovateľ verejného života na našom Slovensku - nikde nikto vo verejných médiách a podujatiach najrozličnejšieho druhu nám žiadnym spôsobom nepripomenul až veľmi okružle výročie udalosti, ktorá v októbri roku 2009 otriasla kresťanskou Európou a vyvolala jej doposiaľ kontroverzne posudzovanú reakciu. Je tomu totiž práve tisíc rokov odvtedy, čo egyptský sultán Al-Hakim (1000 - 1021) zo svojho sídla v Káhire rozkázal zbúrať chrám Svätého hrobu v Jeruzaleme. Bola to vtedy najväčšia a najzávažnejšia bazilika kresťanov, ktorú dal postaviť ešte rímsky cisár Konštantín Veľký v 4. storočí, keď zakladal svoj „druhý Rím“ - Konštantínopol. Sultánovi otroci splnili doslovne jeho rozkaz a rozbúrali nielen nádhernú stavbu, so zachovaným hrobom, kde bolo uložené telo ukrižovaného Ježiša Krista. Rozmetali nielen baziliku s povestným „Martýriom“ (samostatný 5-loďový chrám), ale rozrýpali aj jej základy pod zemou. Slovom naozaj „neostal kameň na kameni“. Tento barbarský čin vyvolal v Európe takú reakciu, že jej konkrétnou a bolestnou odpoveďou boli aj povestné križiacke výpravy.

Dnes je nám ťažko vžiť sa do vtedajšej mentality tak a jednej, ako aj na druhej strane. Nezdá sa mi však, že najlepšou odpoveďou je práve to ignorovanie, akého sme svedkami. Lebo čo sa raz stalo, už sa neodstane - ako hovorí naša ľudová múdrosť. Skôr by sme si mali túto udalosť živo pripomenúť a pozastaviť sa nad jej príčinami a následkami.

Dejiny nás učia, že by bolo veľkou chybou vidieť za tragickým činom sultána Al-Hakima mohamedánske náboženstvo ako také. Veď mohamedáni sa zmocnili Jeruzalema už v roku 638 - práve keď naši dávni predkovia so svojím kráľom Samom kládli základy slovenskej štátnosti. Pochopiteľne drancovali a búrali, čo im prišlo do cesty, ale z kres-

ťanských kostolov väčšinou urobili svoje mešity. No práve túto najzávažnejšiu baziliku Svätého hrobu víťaz kalif Omar zachoval neporušenú a zakázal mohamedánom, aby do nej nevstúpili. Urobil to z úcty ku kresťanskému náboženstvu. A konečne aj nástupca Al-Hakima, ktorým sa stal sultán Al-Zahim, po diplomatických vyjednávaniach s byzantským cisárom Michalom IV. a jeho nástupcom Konštantínom IX. Monomachom už v roku 1042 došlo k novej výstavbe baziliky Svätého hrobu. Stavbu dokončili v roku 1048 a stojí tam podnes. Zrejme nere realizovala sa bazilika vo svojej pôvodnej veľkosti a architektonickej štruktúre. Jej rozmery sú citeľne menšie, ale vždy majestátne. No najdôležitejším sa mi vidí fakt, že táto náprava nepravosti bola výsledkom ochoty obidvoch partnerov skloniť sa nad faktami, vymeniť si náhľady a hľadať rozumné riešenie. Tak rímsky cisár ako aj mohamedánsky sultán dokázali sa dohodnúť na rozumnom kompromise: sultán odsúhlasil rekonštrukciu baziliky Svätého hrobu v Jeruzaleme a cisár dovolil postaviť mešitu v Konštantínopole.

Aj z tohto prípadu vidíme, že na posúdenie historických faktov a z nich vyplývajúcich problémov je veľmi potrebné jasne rozlišovať medzi jednotlivými osobami, ktoré reprezentujú spoločnosť, štáty, náboženstvá a iné ľudské zoskupenia, a medzi týmito kolektívnymi združeniami. Lebo bezprostredným konateľom určitého faktu je vždy rozhodujúca osoba, ktorá môže konať viac podľa svojej osobnej mienky alebo iných záujmov a tlakov, čo nemusí vždy zodpovedať zásadám a cieľom spoločnosti, ktoré tá osoba v danom prípade reprezentuje. Iba ľudský prístup k spornej otázke a vzájomná ochota vypočuť a pochopiť stanovisko partnera môžu viesť k zdravému kompromisu a plodnému riešeniu aj hlbokých konfliktov.

MILAN S. ĎURICA

(Dokončenie z 1. strany)

Pri bližšom pohľade je to už cesta vydláždená miliónmi mŕtvych, ako to geniálne vyjadril na svojom obraze Delacroix, keď namaloval Slobodu s odhaleným zakrvaveným poprsím, ako s ľahostajnou triumfálnosťou prekračuje (v konečnom dôsledku vlastné) obeť. Len odstúpte od obrazu nedávnej minulosti a dneška, pretrite si oči, pozrite sa skutočne slobodne, nie omámení tlakom dominantných názorov, a uvidíte tú entropiu, po ktorej šliapa sloboda odabstrahovaná od Boha, učíte ten mŕtvolyň pach v jej stopách.

Môže byť životné, čo sa posmieva životu, čo ho dokonca zabíja?

Má perspektívu, čo si necení život iného rovnako, tobôž viac ako svoj vlastný? Môže niečo dokázať generácia vyznávajúca satana, hoci má také vznešené meno Lucifer-Svetlonos?

Nedávno bola v českej televízii debata o satanizme a na moje užasnutie v nej „odborníci“ vyjadrovali svoj názor, že niet rozdielu medzi kresťanskou cirkvou a satanizmom, že jedno i druhé je len taká hra. Že kult satana je oslobodzovanie sa od nahromadených frustrácií a všade, teda aj u satanistov, sú patologickí jednotlivci, ktorí občas porušia zákon... Hľa, dielo osvieteného liberalizmu, kde všetko je dovolené, čo neporušuje zákon! Ale aký zákon sa tým neporušuje? Ten z Mojžišových kamených tabúl? Nie, iba ten ľudský, prijatý v parlamente. Ale až sa generácia odchovaná satanizmom v niektorých voľbách dostane do parlamentu, aké zákony vyjdú víťazne z hlasovania? Veď už dnes zožíname ovocie ich rodičov oslobodených od Boha v podobe zákonov legalizujúcich zabíjanie nenarodených detí, homosexuálne partnerstvá, eutanáziu a dokonca už i trestajúcich obhajobu zákona Božieho.

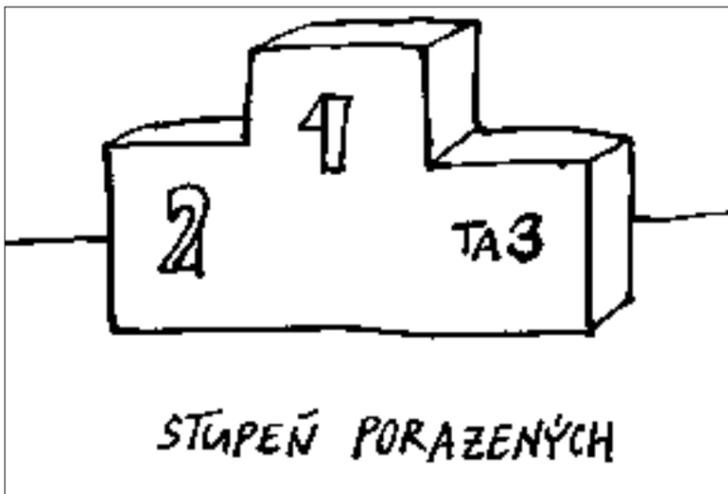
TEODOR KRÍŽKA

Život nie je a nemôže byť predmetom hlasovania. Ani morálka. Kto ich predsa len urobí objektom tzv. demokratickej dohody či intrigy matematickej väčšiny, neraz získanej nátlakom, uplácením či lobingom, útočí na zmysel vlastnej existencie. A tu už vystáva otázka, či takéto nieže nemúdre, no život ohrozujúce konanie nie je dostatočným ospravedlnením vzdoru národov a kultúr, ktoré citlivejšie vnímajú hrozbu pochádzajúcu z našej upadajúcej civilizácie ako my sami.

Kultúra života

Opakujem, keby som bol ateista, akože nie som, musel by som sa na veci okolo seba, na deje minulé, prí-

tomné i budúce pozerat' kristocentricky, lebo nik nie je hoden byť mierou môjho konania, nik by mi neponúkol autentickjší obsah svojich mien Cesta, Pravda a Život. A keďže tento kristocentrizmus je osou môjho bytia, nemôžem prizmurovať oči nad tým, čo sa deje v mojom národe a s mojím národom, s národmi v blízkom či vzdialenom okolí, ale aj s národmi ďalekými, no mocnými, lebo ich moc v globalizovanom svete okamžite dopadá na osud kohokoľvek, či žije v Strednej Európe, či v amazonskom pralesi. A mám už dosť skúsenosti na to, aby som pochopil, že paradoxne tento kristocentrizmus je najväčšou prekážkou všetkých, ktorí do centra zmyslu svojho života umiestnili iného boha - slávu, moc, bohatstvo, rozkoš, akoby mohla existovať iná sláva ako v Bohu, akoby mohla existovať iná moc ako moc Božia, akoby mohlo byť väčšie (Boh)atstvo než nájsť Boha, napojiť sa na Ariadninu niť zmyslu života, ako to metaforicky popísali starí Gréci, teda nájsť cestu späť z bludiska, nestratiť, nezahubiť samého seba.

Príd' kráľovstvo Tvoje

(Dokončenie z 1. strany)

Božie kráľovstvo sa teda zjavuje prostredníctvom celostného uzdravenia človeka. Takto chce Ježiš zjaviť tvár opravdivého Boha bohatého na milosrdenstvo, pre každú ľudskú bytosť. Boha, ktorý nám daruje život v hojnosti, ktorý nám daruje svoj vlastný život. Božie kráľovstvo je preto život, ktorý víťazí nad smrťou, je svetlom pravdy, ktoré rozháňa temnotu nevedomosti a klamstva, syntetizuje náš Svätý Otec Benedikt XVI.

Vidíme, že naše kresťanstvo nie je žiadnym suchým územím, ideológiou, žiadnou etikou... Naše kresťanstvo je Kristus, jeho osoba, jeho údel a jeho dielo. Byť kresťanom znamená žiť podľa príkladu, ktorý nám dal Ježiš, ako najlepšie dokážeme. Šíriť a pomôcť prenikať Božiemu kráľovstvom do nášho sveta, do ktorého nás Kristus posielal ako svojich spolupracovníkov. Aj pre nás teraz platí: „konkrétne niečo vykonať, než len prizerať“. V týchto dňoch si pripomíname 20. výročie zrútenia zločineckej komunistickej totality vo východnej Európe, ktorá popierala existenciu Boha a nárokovala si určovať život človeka od kolísky až po hrob! Do-

konca kontrolovať jeho myslenie. Na to nesmieme zabudnúť! Komunistická diktatúra chcela vládnúť celému svetu. Výsledok: po sebe zanechala morálne a materiálne ruiny a najviac ľudských obetí v dejinách. Veď tam, kde nie je miesto pre Boha, tam ani človek neznamená nič. Byť kresťanom znamená, že sme spolu zodpovední za chod nášho sveta. (Podľa poslednej aktuálnej štatistiky OSN zomiera každých 6 sekúnd na svete jeden človek od hladu!) Musíme sa doňho zamiešať. Máme v ňom jasné a konkrétne poslanie. Od tejto zodpovednosti nás nikto a nič nemôže oslobodiť. Evanjeliové poslanstvo je vždy aktuálne. Ak sme kresťania, potom sme povinní aj dnes smädnyť dať piť, nahých priodiť, uväznených oslobodiť (por. Mt 25,31-40), teda organizovať sa všade tam, kde sú popierané ľudské práva, náboženská sloboda, pošliapaná ľudská dôstojnosť a zneužívaná ľudská moc, aby aj o nás raz Ježiš Kristus, Kráľ neba i zeme mohol povedať: „Veru, hovorím vám: čokoľvek ste urobili jednému z týchto najmenších bratov, mne ste urobili“ (Mt 25,40).

RUDOLF MASLÁK

Dvadsiateho štvrtého októbra uplynulo 17 rokov od prehradenia Dunaja. I po 17 rokoch úspešného fungovania Vodného diela Gabčíkovo zostáva spor s Maďarskom o túto spoločnú investíciu neuzavretý. Maďari nerešpektujú rozhodnutie Medzinárodného súdu v Haagu, vymýšľajú, prispôsobujú si rozhodnutia súdu svojim predstavám, mierne povedané zavádzajú, pritom sa ani nečervenajú.

Sedemnást rokov od naplnenia gabčíkovej zdrže je dostatočne dlhý čas na vyhodnotenie tendencií a trendov dlhodobého vývoja prírody okolo vodného diela Gabčíkovo. Teraz by už malo byť jasné každému, kto je ochotný prijať pravdu, že katastrofické predpovede odporcov výstavby SVD boli politicky a nacionalisticky motivované a ich navištnosť a falošnosť by nikdy nebola mohla byť preukázaná, keby sa im bolo podarilo dosiahnuť nedokončenie či zbúranie vodného diela. Mali by sme byť hrdí na to, čo sa nám pred 17 rokmi podarilo. Dokázali sme vodné dielo Gabčíkovo napriek prekážkam dokončiť náhradným variantom, prehradiť Dunaj a spustiť turbíny, a vyhrať medzinárodný súd. Už 17 rokov sa Vodné dielo Gabčíkovo presvedčivo, reálne bráni samo.

Politickí predstavitelia občanov Slovenska maďarskej národnosti, ktorí tak ako dnes chodia sa sťažovať do EÚ i Ameriky na jazykový zákon, robia to sústavne, je to opakujúci sa scenár založený na klamstve. Vyhrávajú sa Amerikou, OSN, EÚ. Svet ich prehliadol a aj VD Gabčíkovo prispelo k tomu, že im už neverí.

Ako dôkaz, že skutočne klamú, uvediem list Jacquesovi Dellorovi, vtedajšiemu predsedovi Komisie Európskeho spoločenstva, ktorý podpísal „Maďarskí členovia Federálneho zhromaždenia a poslanci Slovenskej národnej rady v zastúpení obyvateľstva regiónu“:

„Vaša excelencia“, my, Maďari žijúci na tomto území, nie sme jedinými dedičmi hydroelektrárne v Bosi postavenej na hraničnom úseku Dunaja medzi Slovenskom a Maďarskom. V nepriamom zmysle ju zdedilo aj Európske spoločenstvo. Tento projekt je jedným z dôsledkov stalinizmu a jeho politiky podrobenia prírody záujmom politickej moci. Toto monštrum malo už od samotného počiatku svojej koncepcie politické poslanie a aj dnes sa v ňom pokračuje.

Miestni obyvatelia, žijúci v širokom okolí priehrady, už protestovali proti nej aj za komunistického režimu. Na slovenskej strane sa povolali do akcie proti demonštrantom policajti a boli prepustení odborníci, ktorí si dovolili kritizovať výstavbu tejto elektrárne.

Chceli by sme pripomenúť, že nie sme proti premene vodnej energie na elektrickú a nechceme ani prerušiť dopravu na Dunaji. Vystupujeme len proti deštrukcii prírody a životného prostredia ako aj základných životných podmienok. Okrem

JÚLIUS BINDER

„Odvěkým slovenským nacionalistům se obrovitá stavba v území, souvisle osídleném Maďary, hodila...“

Príbeh vodného diela

toho považujeme priehradu za chybu z ekonomického hľadiska, vzhľadom na fakt, že nenahraditeľné straty budú pravdepodobne väčšie, než zisk, ktorý sa od elektrárne očakáva.

Keď vezmeme do úvahy obrovskú stratu energie pri priemyselnej výrobe a spotrebe, sme presvedčení, že namiesto gigantických stratočných investícií tohto typu by sa malo úsilie sústrediť na konzerváciu energie, čo predstavuje v každom aspekte oveľa lepšie, lacnejšie a oveľa vhodnejšie riešenie v prípade dodávky energie.

Vaša excelencia, Vy a Vaši odborníci z Komisie Európskeho spoločenstva ste si určite vedomí faktu, že zničenie viac ako 16 km³ rezervuáru pitnej vody drahocennej hodnoty, nachádzajúcej sa pod priehradou, poškodí celé ľudstvo. Zničenie jedinej vnútrozemskej delty ako aj jej fauny a flóry spôsobí poškodenie celej Zeme. Vykľčovanie tisícov hektárov lesov spôsobí zníženie rezerv kyslíka na Zemi. Všetky tieto kroky sú v jasnom kontraste s deklarovanou politikou Európskeho spoločenstva o ochrane životného prostredia a princípami vyjadrenými na summite v Rio de Janeiro, ktorý sa uskutočnil v minulom roku.

Maďari, ktorí tu žili tisícky rokov, trpia tiež faktom, že časť nášho životného prostredia je oddelená od prirodzeného sociálneho prostredia a je umelo stlačená medzi elektrárňou a staré, hlavné koryto Dunaja.

Sme jediní, ktorí sa musíme pozerať na 18 metrov vysokú stenu pred našimi oknami, pričom si uvedomujeme, že za ňou dňom a nocou prúdia tisícky m³ vody za sekundu a že stavba má diskutabilnú kvalitu vzhľadom na nízku pracovnú morálku minulého režimu.

Sme podvedení, nakoľko tisícky hektárov našej zeme sa vyvlastnili bez kompenzácie alebo nádeje, že niekedy dostaneme niečo naspäť. Podľa vyjadrenia odborníkov, viac ako 50 000 ha ornej pôdy vyschne kvôli poklesu spodnej vody. Pravdaže, najviac strachu nám naháňa pomyslenie, že prípadná teroristická akcia by mohla zničiť hrádzu, čo by možno viedlo k tomu, že stovky až tisícky Maďarov by zomreli a celá oblasť by bola za niekoľko minút zničená. Postavení tvárou v tvár takejto hrozbe a zatlačení do negatívnych existenčných podmienok, mnohí sa rozhodli opustiť svoju domovi-

nu. Sme vystavení tomuto všetkému bez akejkoľvek vonkajšej ochrany alebo právnych prostriedkov na ochranu.

Vaša excelencia, chceli by sme zdôrazniť nasledujúci fakt: V tejto oblasti, na oboch stranách Dunaja, skoro 100 % obyvateľstva tvoria Maďari. Slovenská vláda a jej politika kladie všetky negatívne následky už v základe nedobrych zámierov výlučne na nás aj tým, že nalieha na činnosť elektrárne v Bosi.

Táto stavba je posledným krokom v 70-ročnej histórii permanentnej diskriminácie, založenej na rovnakom vzťahu, aký je medzi kolóniou a kolonizátorom. Obyvatelia kolónie dostanú trosky a zisk pôjde kolonizátorovi. Preto Vás žiadame, pán predseda, aby ste navštívili náš región a sám sa na vlastné oči presvedčili, že naše studne vyschli, steny na našich domoch popraskali a masy vody nebezpečne hučia nad našimi hlavami každý deň. Zároveň Vás prosíme, aby ste nám, legitímnym politickým predstaviteľom Maďarov, poskytli vhodnú príležitosť vysvetliť Vám naše názory na mieste, predtým, ako ukončíte celú záležitosť vyjadrením sa expertov Európskeho spoločenstva.

Nech sa posledné slovo vysloví až po tomto stretnutí. Pozsony/Bratislava 23.decembra 1992.

Maďarskí členovia Federálneho zhromaždenia a poslanci Slovenskej národnej rady v zastúpení obyvateľstva regiónu:

Za FZ Ferencz Andrassy ESWS, Peter Bábi HCDM, István Bartakovicz HCDM, István Bajnok ESWS, István Batta ESWS Zoltán Boros ESWS, Miklós Duray ESWS, Stanislav Gawlik ESWS, István Hornyak HCDM, László Mihály Molnár ESWS, Peter Pázmány ESWS, Klára Sarközi HCDM, Erno Rózsa ESWS. Za SNR Pál Barta HCDM, Edith Bauer ESWS, Béla Bugár HCDM, Pál Csáki HCDM, László Dobos HCDM, Arpád Duka-Zólyomi ESWS, Pál Farkas ESWS, Miklós Fehér ESWS, János Filakovszky ESWS, János Fóthy HCDM, István Harna ESWS, László Köteles ESWS.

Na vedomie: Pánu Egonovi Klepschovi, predsedovi Európskeho parlamentu.

Ako podpísaní klamali, už preukázala príroda a ekonomické výsledky VDG a klamú i teraz.

Ľudská pamäť je krátka, a mladšia generácia nie je informovaná o skutočnosti: Prečo bolo potrebné vybudovať vodné dielo?

Koryto Dunaja sa za ostatné tri dekády značne zahĺbilo, čo spôsobilo nielen výrazné zníženie hladín nízkych prietokov, ale aj zníženie hladiny podzemných vôd v okolí. Poklesnutý Dunaj už nezasoboval svojou vodou bočné ramená po viac ako 11 mesiacov v roku, lužné lesy vysychali na viacerých miestach. Keby tento proces nebol zastavený za vzdušným Dunajom, environmentálna katastrofa by sa stala nevyhnutnou, zanikla by vnútrozemská delta Dunaja.

voľného kyslíka. Preto bolo nevyhnutné vodu upravovať, umelo obohatovať kyslíkom. Znížené hladiny vody v Dunaji a väčšinou vyschnuté bočné ramená spôsobili podstatné zníženie populácie rýb a vtákov okolo Dunaja.

Prehradením koryta Dunaja vznikla nádrž, ktorá začína nebadane pri Bratislave zvýšením hladín. To spôsobilo stúpnutie hladín podzemných vôd, zavodnenie Chorvátskeho ramena a zvýšenie hladiny v Draždiaku, ale aj zavodnenie budúceho vodného športového areálu a dunajského ramena nad Rusovcami.

(Pokračovanie na 11. strane)

Teodor Križka

Návod na čítanie básní

Vy, ktorí beriete si knihy do rúk špinavých a jemných, darmo ste drahým mydlom drhli hrubosť nežných dlaní, lebo ste zlorečili básnikom a prstom neluskli ste pre nich - vo svojej pýche netušíte ani,

ako sa hľadá údiv, zatiaľ čo, hľa, medzi riadky skryté tajomstvá svätých maličkosť vyčkávali na okamih, až pokľaknete v chráme, až sa premeníte na ľudí z mŕtvoliek zaživa pochovaných.

Čítate písmená. No krása od Boha, tá nie je z litier, čo ako majstrovsky by ladili s chudobou vašich duší. Nie, krása nie je raz do roka rozsvietený cmier. Krásu vie, kto ju sotva tuší.

Nekúpiš si ju pred barom na rohu neresti, darmo sa kasáš, že poznáš hodinu, kedy tam stáva horúca, mladá a zvodná. Jej správna adresa predsa bola práve tá pasáž, ktorú si preskočil. Práve tak rieka brod má,

kde býva najširšia. Dom, ktorý tisícky zamknutých dvier má, aj to je báseň, najmenšia sestrička odvahy, smútku a núdze. Je ako láska, až za hrob slobodným verná, ak ctiť si slobodu iných nie je im cudzie.

Ak teda zmývate z rúk špinu, umývajte si ich zvnútra, až v krvi, hlboko, hlbšie než bedlia pravidlá cnosti a počty, aby vám v rukách báseň nevybuchla, vznešená a smutná, že ste len uzlíček svalov a kostí.

Neodriekajte slová vo svojom stále väčšom a prudšom nadšení, ale z pokorného ticha ako Otčenáš a Zdravas. A potom sa kniha otvorí sama na strane zamknutej kľúčom viditeľnejším ako Boh v psích očiach, čo sa modlia za vás.

Lotor po pravici

Klebety. Zrady. Krv. A opäť ktosi trpí. Len prečo každým úderom je tichší? Týrajú básnika. Tak zlietajte sa, supy. Trhajte po poriadku, na každého zvýši.

A more šumí, neskonale šumí, to ako Pán Boh dokonalé more. Počujem trávu. Rastie ponad rumy. Tak sursum corda! Veru, srdce hore!

Podal vám dľaň, tak pod'ho s dľaňou na križ. Stačí len klinec, na druhú dľaň ďalší: „Si predsa lotor. Ku Kristovi patriš. A veď keď trpíš, dajaký si krajší.“

Zobáky supie, ostrejšie než ihly párajú brucho, rozvláčajú črevá. Škriekajú hlasno. A veď keby stíchli, bolo by počuť ranu, ako spieva.

Zlietajú sa a každý iba trhá. Čo už aj s ním, keď tam tak trápne visi. Len prosím Boha, pokým vyjde dúha, akže som lotor, tak ten po pravici.

V októbri toho roku si pripomíname niekoľko významných udalostí, ktoré sa týkajú prezidenta prvej Slovenskej republiky. Dňa 13. októbra uplynulo 122 rokov od jeho narodenia. V tento deň pred rokom boli jeho telesné ostatky za účasti mnohých kňazov slávnostne uložené v krypte baziliky sv. Emeráma v starobylej Nitre. Dňa 6. októbra 1938 bol v Žiline prijatý Manifest slovenského národa, v ktorom po 20 ročnom zápase deklarovali politické strany samourčovanie právo národa - autonómii, o ktorú sa J. Tiso významne zaslúžil. 26. októbra 2009 uplynulo 70. rokov od jeho zvolenia za prezidenta Slovenskej republiky. Jozef Tiso patril medzi rozhladených tzv. umiernených politikov, bol proti pre národ škodlivému radikalizmu a cudzím ideológiám, na čo chcem v nasledujúcich riadkoch poukázať.

Keď minister vnútra F. Ďurčanský 20. februára 1940 vydal príkaz odstrániť protizidovské plagáty, ktoré umiestňovali gardisti v kaviarňach, urazení radikáli na porade u J. Falatha navrhli A. Machovi, aby podal prezidentovi demisiu z funkcie hlavného veliteľa HG, čo on už 21. februára 1940 urobil. Predpokladali, že s podporou Nemcov odstránia Ďurčanského a dostanú sa k moci. Prezident Tiso prijatie demisie zvažoval, a preto ju prijal až 19. mája 1940. Nemci sa postavili na stranu radikálov, lebo Tuka a Mach boli presadzovateľmi nemeckého národného socializmu a radikálneho riešenia židovskej otázky.

Fakty sú jasné: 4. júna 2010 uplynú 90 rokov od podpisu mierovej zmluvy s Maďarskom po skončení prvej svetovej vojny vo versailleskom zámku Trianon neďaleko Paríža. Pravdaže, prvá svetová vojna sa skončila na jeseň v roku 1918, to len porazeným Maďarom trvalo po mnohých obštrukciách tak dlho, pokiaľ podpísali, lebo museli, mier. A zároveň aj rozdelenie starého Uhorska, ktoré si oni začínali myliť s Maďarskom (a dosiaľ tak robia) medzi dovtedy neuveriteľne utláčané národy strednej Európy.

Až začiatkom júna 1920, po tom, ako v záujme udržania Uhorska dokonca tretinu Slovenska okupovali maďarskí bolševici, mohol začať na Slovensku nový život. Boli totiž definitívne vytýčené južné slovenské hranice.

Začiatkom júna 2010 - vo výročný deň Trianonu - budú tak, ako po iné roky, vyzváňať v Budapešti a na vidieku Maďarska zvony, možno budú visieť aj čierne zástavy, možno sa na minútu zastaví život, možno sa stretnú horlivci a nad mapami Veľkej Hungárie začnú vykrikovať „Nem, nem, soha! Nie, nie, nikdy!“

A čo bude u nás? Ako si pripomenieme onú definitívnu bodku za uhorským, vlastne maďarským útlakom?

Najskôr nijako.

Niet - zatiaľ - tej sily, aby sme si uctili našu minulosť tak, ako to robí celý svet, pomenovaním ulíc, námestí, budov, pamätnými tabuľkami a sochami.

Vo versailleskom zámku Trianon sa 4. júna 1920 pre nás definitívne skončilo uhorské obdobie dejín. Prvý raz nás uznal svet, naše meno sa dostalo do máp. Najvyšší čas doceniť tento historicky jedinečný akt. A popri ňom aj osobnosti sveta, ktoré nám pomáhali vstať zo smrteľnej postele, aj, ba možno len vďaka nim sme ušli hrobárovi z lopaty. Scotus Viator, Wiliam Ritter, Ernest Denis, Björnson, Tolstoj...

A tak som napísal list primátorovi hlavného mesta. Odpovedal mi pán Holčík... Pravdaže sa to nedá... Lebo by sme urazili našich lojalných občanov maďarskej národnosti... A ešte ma poučil, že taký Liszt (o tom som nepísal) vlastne nemôže mať v Bratislave ulicu, lebo jeho meno sa podobá na „list“ - ono je naozaj od tohto slova a nie od múky (múka = po maďarsky liszt) aj odvodené, lebo on sa cítil Slo-

STANISLAV MÁJEK

Postoj Dr. Jozefa Tisu k extrémizmu

Vývoj viedol k salzburskému diktátu koncom júla 1940, keď Tisovi nanútili do vlády na rozhodujúce posty Tuku a Macha. Prezident chcel abdikovať, ale na prehovranie svojich priateľov z úradu neodstúpil, čím zabránil uchopeniu moci Tukom. Postupne na Slovensko prišli viacerí poradcovia, medzi ktorými najagilnejší boli D. Wislicény a V. Nageler. Riešenie židovskej otázky sa radikalizovalo, hlavne po vydaní Tukovho vládneho nariadenia tzv. židovského kódexu. Nastal ťažký zápas o zmierenie jeho vládnych nariadení. O postojoch prezidenta a jeho stúpencom k riešeniu židovskej otázky a zavádzaniu národného socializmu vidieť z mnohých uverejnených dokumentov, memoárov a svedectiev. Historik Vilém Prečan v knihe SNP - Dokumenty uverejnil pod č. 3 správy o vnútropolitickú situáciu na Slovensku z februára 1943, ktoré poslal šéf hlavného úradu SS G. Berger rišskému vodcovi SS H. Himmlerovi. Autorom hlásení je SS obersturmbannführer Viktor Nageler, ktorý bol od roku 1940 poradcom pri HV HG. Po jeho príchode na Slovensko sa táto organizácia výrazne radikalizovala. Ako sa choval prezident Dr. J. Tiso aj za tejto situácie vystihuje hlásenie V. Nágelera, z ktorého vyberám:

Spisový záznam.

Vec: štátny prezident Dr. Jozef Tiso

„Tisovo stanovisko k Salzburskej dohode vyplýva z jeho výroku: „salzburskú úpravu som prijal so zaťatými zubmi.“ Bola mu vraj nanútená. Pred Machom, ktorý podal v decembri 1942 demisiu sa vyslovil: „Poznám moje stanovisko, nanútili mi vás. Preto je lepšie, keď podáte demisiu na tom mieste, ktoré vás ustanovilo.“ Toto stanovisko k Salzburskej dohode je nevyhnutným následkom Tisovho odmietavého postoja voči národnému socializmu a nemeckému vplyvu vôbec. Na to je celý rad dôkazov. Napr. na jeseň 1942 sa Tiso vyjadril pred okresným veliteľom HG vo Zvolene pri jeho návšteve v prezidentskom paláci takto: „Nepotrebuje nijaký národný socializmus, my máme svoje vlastné vzory.“ V máji 1942 prezident prijal dr. Eleméra Finku, tiež zo Zvolena, v sprievode mešťanostu Bratislavy dr. Kováča. Dr. Elemér Finka mu predniesol prosbu ohľadom svojho brata dr. Zoltána Finku. Tiso mu prislúbil primerané miesto a hospodárske výhody, ak garda vo Zvolene upustí od národného socializmu. V tejto súvislosti ešte zdôraznil, že Cirkev v Slovensku nebudú trpieť nijaký národný socializmus a že majú na to aj dost' síl. - Na stránickej škole v pohronskej župe v decembri

vákum (Uhrom) a nie Maďarom! No na bratislavskom Hlavnom námestí je to inak: „Ferenc Liszt“ je tam „maďarským“ hudobníkom...

Bratislavská radnica ústami pána Holčíka dala jasne najavo, že je pre ňu dôležitejší smútok našich južných susedov nad prehratou vojnou, nad pádom Veľkého Uhorska, nad stratou „ich“ územia - v skutočnosti však nášho! - ako naše zisky. Keby rovnako rozmýšľali na radnici v Londýne, veruže by nemali odvahu pomenovať celé veľké námestie Waterloo a postaviť sochu generálovi Nelsonovi na Trafal-

MARIÁN TKÁČ

Blíži sa 90. výročie Trianonu

garskom námestí, veď by tým urazili svojich priateľov Francúzov!

My, teda bratislavská radnica, radšej uráža nás.

My, Slováci, sme bez diskusie najohľaduplnejší národ nielen strednej Európy, ale aj celej Európy a zaiste aj celého sveta. Maďarský minister zahraničných vecí nás chce naučiť „európskym móresom“, akoby mu nestačilo, že už máme národnostné školstvo také isté, ako oni! Veď aj u nich aj u nás sa národnostné menšiny (u nich slovenská, u nás maďarská) učia v školách všetko po maďarsky, akurát len slovenčinu po slovensky, a to niekoľko málo hodín cez týždeň. A napokon aj tie sochy... Oni aj doma, aj u nás stavajú sochy maďarským vlastencom (v Komárne ich kráľom, v Košiciach Rákocimu, v Rožňave Kossutovi, v bratislavskej medickej záhrade Petöfimu), my sa nanajvýš zmôžeme na čističa kanálov, Náciho či paparaziho a niekedy, v našich zriedkavých „svetlých“ sekundách si pomylíme generála s montérom...

Iste, na jednej strane nám naša ohľaduplnosť pomohla pretrvať, prežiť a prekonať nepriazeň sveta. Toľkokrát v dejinách utiskani pod kopce a do našich hôr naučili sme sa brániť aj tým, že sme mlčali, boli trpezliví, a teda brali ohľad na iných. Pred hromami a blekami sme sa až do „novelizácie“ našej hymny v roku 1990 bránili tak, že sme prečkali ich rachot a lomoz: spievali sme „zastavme sa“, bratia, prikrčili sme sa k zemi ako kosodrevina a pre-

čkali, „veď sa ony stratia, Slováci ožijú“. Kosodrevina je pevná, prežije v nepriazni, hore na tatranských štítoch pritisne sa ku skalám a svojimi koricami ich trpezlivo rozkladá. Novelizácia našej hymny bola predelom, odvtedy sme už v priaznivých časoch. Hromy už chceme sami zastaviť. Spievame: „zastavme ich, bratia ... Slováci ožijú...“, už by sme mohli stáť vzpriamene ako jedle v tatranských údoliach. No ešte sme neožili...

My však naďalej len driememe, ak nespíme. My sme ešte nezistili načo máme štát!

1942 Tiso o. i. povedal: „Musíme sa snažiť pracovitosťou dosiahnuť, čo chceme. Náš národ musí preukázať svoju zrelosť vo všetkých oblastiach života, aby dokázal, že je schopný sám si vládnuť. V budúcnosti už nepotrebuje žiadnu kuraltelu (to prezident obzvlášť zdôraznil). Pred celým svetom sme už dokázali, že na nás netreba doplácať.“ Zvlášť otvorene prejavil svoje stanovisko k národnému socializmu na vodcovskej škole HG v Bojniciach (1. - 31. júla 1942). Hoci mal pred sebou uvedomelých národných socialistov, nepoužil ani raz slová národný socializmus. Ale zato neustále hovoril o službe národu. Áno, tvrdil dokonca, že Hlinková garda nesmie byť nijakým faktorom ideologického smeru. U gardistov vyvolala silné rozladenie aj veta: „nepracujeme v službách Nemcov, cudzincov, ale slúžime len vlastnému národu.“ Zvlášť prirážajúce pre prezidenta je chovanie celej akademickej mládeže, ktorá je okrem kléru jeho najvernejším prívržencom. Prejav vo veľkom amfiteátri univerzity 2. júna 1942 bol veľkou ováciou Tisovi; búrky súhlasu stále znovu prerušovali jeho slová. Táto mládež, ktorá sa v oboch študentských domovoch, na Lafanconci a v Svoradove vždy znovu sa dávala strhnúť k protinemeckým výro-

4. palácu TRIANON vo Versailles, kde 4. júna 1920 podpísali mierovú zmluvu s Maďarskom zástupcovia rodiaceho sa Česko-Slovenska;

5. hrdinom, ktorí padli v boji za oslobodenie Slovenska počas prvej svetovej vojny, vrátane M. R. Štefánika a obetí bolševickej okupácie značnej časti Slovenska v roku 1919.

Myslím, že to sú dostatočné dôvody na to, aby sa v našom hlavnom meste našiel priestor a jeho slávnostným pomenovaním na TRIANONSKÉ (NÁMESTIE, ULICA, NÁBREŽIE a pod.) by Bratislava pod Vaším vedením

vzdala úctu významnému míľniku v našich dejinách.

Pozdravuje Marián Tkáč

TAKÁ BOLA ODPOVEĎ (19. 10. 2009): Kancelária primátora mi odovzdala list, ktorý ste adresovali na pána primátora. Požiadali ma, aby som Vám odpovedal.

V Bratislave ani primátor ani mestské zastupiteľstvo neinicujú pomenovania verejných priestranstiev. Je to kompetencia mestských častí, ktoré majú informácie a prehľad o tom, ktoré verejné priestranstvo treba pomenovať. Na úrovni mestských častí sa prijímajú a sústreďujú návrhy na pomenovanie konkrétnych verejných priestranstiev. Prichádzajú aj návrhy na pomenovania „nejakého“ priestoru bez priameho určenia. Také návrhy sa buď odkladajú, alebo sa evidujú a v prípade výskytu priestranstva bez mena sa môžu použiť. Po prejednaní v komisiách a miestnych zastupiteľstvách sa nimi schválené návrhy dostávajú na magistrát. Pracovníčka magistrátu kontroluje, či nedochádza k duplicite v rámci celého mesta, t. j. či sa už podobný alebo identický názov na pláne mesta nevyskytuje. Dbá sa na najmä to, aby neboli názvy identické alebo zvučkovo podobné (Listová ulica - Lisztova ulica), lebo omyl v takom prípade by mohol mať aj tragické následky. V rôznych mestských častiach by to mohlo viesť k zámene. Potom materiál študujú a prejednávajú komisie mestského zastupiteľstva, najmä komisia kultúry.

kom z panslavistického alebo rímsko-katolíckeho postoja, svojimi búrlivými prejavmi náklonnosti priam kompromitovala prezidenta.“ ... Príloha 7.

Bratislava, 11. II. 1943. Tajné!

Nemožno bagatelizovať a zamlčovať ani zápas Tisu proti radikálnemu riešeniu židovskej otázky. Nebolo jednoduché odmietnuť Dr. Tukovi podpísanie tzv. židovského kódexu, zastaviť pripravený transport v Hlohovci, hromadne udeľovať prezidentské výnimky (napr. svedectvo Dr. Ing. P. Zaťka), podporovať ministrov pri udeľovaní hospodárskych výnimiek, držať ochranu nad sirotincami a kláštormi, kde sa ukrývali Židia (svedectvo Dr. A. Bandžakovej - Kuchárovej), alebo zachrániť dvanásť povstalcov tesne pred popravou (svedectvo Ing. V. Tomášeka a Dr. J. Balka), atď. Nemožno negovať ani mnohé úspechy, ktoré sa dosiahli za prvej Slovenskej republiky, o ktorých hovorila mnohí súčasníci. Neďávno som čítal vyjadrenie účastníka Povstania generálporučika Ing. Jána Husáka v. v. Na otázku: „Mali ste 15 rokov, keď vznikla Slovenská republika. Zmenil sa v niečom váš život?“ Odpovedal: „Mal som zamestnanie, takže sa nám žilo lepšie. Pracoval som na výstavbe trate Zbehy - Zlaté Moravce. Taktiež som si privyrábal pri regulácii potoka. Slovenský štát sa o nás nestaral, ale dal nám robotu. Pre našu rodinu to bolo v tom čase rozhodujúce.“ (Teleplus 22.8.2009)

Tá odporúča či neodporúča návrh schváliť. Aj názov schválený v niektorej mestskej časti môže mestské zastupiteľstvo neschváliť.

Mestské zastupiteľstvo rokuje ako o návrhu na všeobecne záväznú nariadenie. Tento proces nemožno obísť!

Čo sa týka Vášho návrhu, hovoril som s viacerými poslancami MZ (každý poslanec je z inej mestskej časti). Ani jeden z nich by nebol ochotný návrh podporiť. Nezdá sa byť vhodný v zjednotenej Európe, niektorí ho chápali ako provokáciu voči Maďarom, aj tým, ktorí sú naši lojalní spoluobčania. V Bratislave nemáme ani verejné priestranstvá pomenované podľa Pittsburgu, Versailles, Mníchova či Potsdamu. Dohoda v Trianone (nie je to vlastne originálny názov objektu, Trianon bola dedina, ktorú zlikvidovali pri rozširovaní parku) bola vlastne len potvrdením status quo. Ako o „definitívnom ukončení prvej svetovej vojny“ sa o nej nikdy a nikdy nehovorí.

S pozdravom
Štefan Holčík

MOJA REAKCIA (20. 10. 2009):

Vážený pán Holčík, pravdaže ste ma Vašou odpoveďou neuspokojili. Aspoňže bola rýchla. Váš list je o tom, ako sa to nedá. Nuž ak treba, od koho záleží, aby sme nemali ulice či námestia podľa Pittsburgu či Clevelandu? Podľa Ernesta Denisa, Rittera či Scotusa Viatora - asi viete, o kom hovorím?

Pýtam sa však: kde majú korene ohľady na blízkych i vzdialených susedov, na všetkých iných, len nie na seba, ktoré nám najväčšmi prekážajú poznáť a následne presadzovať vlastnú pravdu? Čo nám bráni, aby sme s úctou spomínali na udalosti z versailleského zámku Trianon zo 4. júna 1920, kde sa zrodili južné hranice Slovenska a definitívne sa pre nás skončilo uhorské obdobie našich dejín? Prečo nedoceňujeme takýto historicky jedinečný akt nášho uznania svetom? Žiaden sviatok, žiadna ulica, žiadne námestie, žiadna socha...?! Len preto, že pre našich južných susedov je tento dátum symbolom prehratej vojny, pádu Veľkého Uhorska, oni smútiť za stratou „ich“ územia (v skutočnosti však nášho), a my sa k nim nevedomky mlčky pridávame? Urazili by sme ich tým? A neurážame takto sami seba?!

V predchádzajúcom článku zvanom „Cesta k Pokladu“ som mal na mysli hlavne poklad slovenských dejín. Lenže kritický pohľad na etymologizovanie Šimona Ondruša ukázal, že tento poklad je síce „odtajený“, ale kľúča k nemu v jeho Odtajených Trezoroch nie je. (C. Hromník: Cesta k pokladu. Kultúra 17, 21. október 2009) To však neznamená, že sa tento kľúč nadobro stratil, ako sa nás už po mnohých desaťročiach snaží presvedčiť celá škola renomovaných dejepiscov. Táto škola Ondruša úplne poprela (čistočne správne, čiastočne mylne a hlavne z nepochopenia slovenských dejín), pretože zatiaľ čo on videl - a to celkom mylne -- najstaršie korene „Slovákov“ a „Slovanov“ v ázijskej Mezopotámii nejakých 3 000 rokov pr. Kr., a to bez sebamenšieho scenára ich príchodu na stredný Dunaj a do Karpatského oblúka, dejepisci ich až do 5. storočia po Kr. vidia uviaznutých v Pripjaťských močiaroch. Dokonca aj ich meno „Slovanovia“ (nie staršie než 200 rokov) vraj neznamenalo nič iné než „ľudia od vody a blata, ľudia z močiarov a bažín“, čiže Zablatenci „od sýrych rovín z okolia rieky Pripjať“. Lebo naše slová a mená 'Slovo' a 'Slava', na „baltsko-slovanskom pomedzí“, znamenajú „rieka“ a „blato“. (Kučera, M. 2009. Vstup Slovanov do európskych dejín. Kultúra“ Dvojtyždenník závislý od etiky, ročník XII, č. 11, 3. júna 2009, s. 1-3; Hromník, C.A. 2009. Vstup údajných Slovanov-Zablatencov do európskych dejín. Kultúra: dvojtyždenník závislý od etiky, č. 15/2009 (16. septembra), s. 5, 11.) Historici si nevšimli, že autentické historické letopisy, memoáre, kroniky, spisy, korespondencia, atď., atď., žiadnych Zablatencov nepoznajú a nespomínajú. Tí sa zrodili len v českom pohádkopisectve, odkiaľ ich prevzali malodušní a starým, cudzojazyčným prameňom nerozumejúci slovenskí dejepisci. No práve v oných inojazyčných prameňoch je schovaný kľúč k pokladu slovenských dejín.

Tento kľúč spočíva v poznaní, že Sloveni nepochádzajú zo žiadnej indoeurópskej kolísky v Mezopotámii a ich jazyk nepochádza zo žiadnej praindoeurópskej. Ich jedinou pravlastou sú Karpaty a zem hornatá i rovná, týmito horami z troch a Alpami a horami Balkánu zo štvrtej strany obkľúčená. V tejto horskej zemi „u hor“, ako to píše Konštantín Porphyrogenetos, zvaný tiež U Hory alebo Uhry, hovorili jazykom im vlastným od nepamäti. Dokonca sa im aj hovorilo Horniaci, a tým v slovenskej Panónii - Dolniaci. Ondruš to vidí inak a hovorí, že Česi, nie Slováci, boli „Vrchári“ a „Horniaci“ a tento význam hľadá v slove čech so zmyslom 'vrch', čo je nanajvýš nepravdepodobné. V skutočnosti, tak ako poľský zemanský titul lech, meno odvodené od slova lech 'role vübec', z čoho pochádza aj české slovo lícha pre 'orné pole', 'úzký pruh poľa', aj čech bolo len zemanským titulom. Preto meno Čech popisuje mnohé poľnohospodárske usadlosti v starom slovenskom Uhorsku, na Ukrajinu aj v Rusku.

Titul čech pochádza z tamilského čeka(m), 'veľkí muži', v zmysle 'staršínovia', 'mudrci', 'králi' - vlastníci zeme, ktoré sa zjavne uplatnilo v slovenskej zemi v zmysle 'zemepán', 'knieža' alebo 'šľachtic'. Takže praotec čech Bohém (s malým é) žiadnym vrchárom ani horniakom nebol, aj keď si na kopček Říp vyliezol, aby sa pohliadol po budúcej českej zemi. Jeho „zaslíbená zem“ nebola „vrchárska“ oblasť na sever od Prahy, ale mierne zvlnená krajina medzi Ohře a Vltavou na juh od Labe.

V priebehu histórie však Sloveni prišli pod silný vplyv Dravidov (okolo 3200 - 3 500 rokov pr. Kr.) a neskoršie aj pod vplyv sanskritskými praktikmi

hovoriacich Árijcov (okolo 1200 A.C. - 500 A.D.), ktorí v podobe Keltov a iných prenikli do ich slovenskej (vtedy zvanej Skythskej) spoločnosti v Karpatoch a Panónii.

Takto vyzbrojení, nemusíme vidieť nášho prvého známeho vládcu Pribinu ani ako „Poj...ného ľavobočka“, ako ho vidí Trubačov, ani ako „Primátora“ Nitry, ako ho vidí Ondruš. Pribina pravdepodobne nebolo vlastné meno tohto slovenského kniežaťa z počiatkov 9. storočia.

Tak ako už spomenuté mená, ktorým Sloveni dnes už nerozumejú a ktoré sú bezpochyby dravidského pôvodu, aj meno Pribina sa musí hľadať v tamilčine. Tam nájdeme ParibiNaj s významom 'Ochranca Jednoty', a tento titul je zaiste jedným z vysvetlení, ako bolo možné, že malý národ, akým je dnes slovenský národ, prežil a uchoval sa cez tisícročia vo svojej Hornej a Dolnej Uhorskej zemi Dravidmi zvanej Chorvati, Horvati a eventuálne Chorvá-

CYRIL A. HROMNÍK

Cesta za kľúčom k uhorským Slovenom (Slovákom)

Meno Slovenikam prežíva dodnes v podobe (Výšné a Nižné) Slovinky, ktoré popisuje banickú dedinu na Slovenskom potoku pod Slovinskou skalou a Slovinskou horou, uprostred Slovenského rudohoria. Táto Slovenská dedina bola osídlená Slovenmi už v eneolite. Práve v takomto banickom prostredí, uprostred množstva medených baní, štôlní, šácht, hald a povrchových ťažobných jám, ktoré dnes charakterizujú Slovinky, došlo k prvému a dlhodobému súžitiu dravidských prospektorov, baníkov a hutníkov (tavičov - tavičov) so slovenskými Horalmi. Tam sa zrodil pojem Slovenská zem - Slovenikam. Bolo to súžitie pre Slovenov veľmi prospešné, pretože Dravidi priniesli do Slovenikam nielen bankú a kovolejársku techniku, ale aj náboženstvo a s ním spojenú astronómiu. Čas merali pozorovaním slnka z ich hlavného observatória na Ostrej hore, kde dnes stojí Spišský hrad. Slnko nad Slovinskou horou udávalo každodenné, cyklické poludnie a jeho celoročný zenit, čomu hovorili galmus, a jeho výška určovala veľmi presne letný slnovrat. Preto centrálna časť náhornej plošiny, nad ktorou sa slnko v zenite pohybovalo, sa dodnes volá Galmus. Akonáhle slnko dosiahlo jeho výročný Galmus, nastal čas Svätójánskych ohňov, preto aj potok, ktorý tečie presne na sever z Galmusu, sa nazýva Svätójánskym potokom.

HORY SLOVENOM MERALI ČAS.

Hory boli odjakživa domovom Slovenov. Jedným z ich mien často spájaným s horami je meno Chorvát. Ondruš z dobrých dôvodov odmieta, podobne ako Popovska-Taborska, všetky doterajšie pokusy o vysvetlenie jeho etymológie, berúc niektoré z nich za „vedecký mýtus“ (Trubačov), iné zas za prostú „blbosť“ (Horák). Sám nachádza jeho pôvod v praslovanskom grb (gorb, horb) s významom 'hrb' a 'chrbát', prvotne v zmysle 'chrbát zvieratá', ktorý je jeho 'vrchom'. Takže Chorváti sú prvotne 'Hrbať' a druhotne 'Vrchári' (tak ako aj jeho Česi!). Podivuhodne, v tejto etymológii Slováci, ktorí žili priamo na vrchoch, Vrchármi nie sú. Pavol Jozef Šafárik spájal meno „Chorváti“ so slovom chrb, ale mal na mysli Chrbý tatranské, nie zvieracie.

Povšimnutiahodná je skutočnosť, že miestne názvy, založené podľa Ondruša na základe grb, a delia na dve výrazne odlišné kategórie. Na jednej strane mená s G/H- a -b- ako Gorby, Gorbat, Gorbatenka, Gorbatica, Gor-

batka a im príbuzné Horb, Horbok, Horbov, Horbače ale aj Harbek v chotári Hrabušice; na druhej strane mená s H- a -v- ako Hurvati (dedina zaznamenaná už v r. 1247), Horvaty, Chorváty (v maďarčine Tornahorvát). Táto dichotómia sa zachováva v Rusku aj v Haliči a na Slovensku, kde by sa mali prejavovať bežné fonologické zmeny g na h a b na v. Mená v prvej kategórii ultimatívne popisujú vrchovité tvar patričnej zemskéj topografie a Šafárikove riešenie je tu plne prijateľné. Druhá kategória má iný obsah a charakter. Popisuje miesta a osady podľa ich bývalých obyvateľov. Tieto mená by sa dali vyložiť, do určitej miery v súhlase s Ondrušom, ako odvodeniny dravidského kuR- : guR- : koR- pre horu, vrch, kopec, ku ktorému bolo pridané dravidské vati 'bývať', 'obyvať'; takže by to boli osady obývané horalmi, Dravidmi zvanými KuRvasi a KuRvati a ranými Slovenmi po nich Gurvati, neskoršie Chrvati, Horvati a eventuálne Chorvá-

ti. Lepšie vysvetlenie ponúka skutočnosť, že väčšina mien tohto typu sa nachádza vo východnej Galícii okolo Haliča, teda v zemi, ktorá nie je priamo horská. K dobre známemu bohatstvu Haliča prispievalo rozvinuté pluhové poľnohospodárstvo, produkujúce zrniny a iné potraviny, ale aj ľan na tkanie súkna. Jeho pluhom oraným záhradám sa hovorilo kořu-váti (tamilské slová pre 'pluh' a 'záhradu'), od čoho sa obyvateľstvo nazývalo Kořuváti alebo Chorváti, a ich zem na sever a východ od Tatier Kořuvátiak alebo poslovenčeným Chorvátskom. Ich zemanom sa hovorilo lech, meno odvodené od slova lech 'role vübec', z čoho pochádza aj české slovo lícha pre 'orné pole', 'úzký pruh poľa'. Samozrejme, oráči záhrad existovali aj inde, a preto počujeme o Chorvátoch aj na severnej Marave (nie Morave) a v neskorších severných Čechách, ako aj na juhu na modernom Balkáne. Z toho plynie, že Chorváti sú obdobou slovenských roľníkov, ktorí obývali karpatské aj iné podhoria od doby bronzovej až po stredovek, kedy sa vysťahovali na juh, na Balkán. V onej ranej dobe boli zaiste lingvisticky nerozlišiteľní od Slovenov (Slovákov). „Dávni Karpi“, na ktorých sa odvoláva Šafárik aj Ondruš, majú sotva čo spoločné s etnonymom Chorvát, zato však ich meno má spoločný základ s menom Karpaty, o pôvode a význame ktorých som sa už zmienil v predchádzajúcom článku.

TRHY A PENIAZE

Samoprvým prostredím dávneho stretávania sa o súžitia Slovenov s dravidskými kovorobcami a obchodníkmi boli zaiste trhy alebo targy, ako by to povedali slovenskí Gurali. A naše meno pre miesto obchodného styku a výmeny, pre targ, tarh, trh, torg bezpochyby pochádza z tamilského taragu a targu pre 'agenciu kúpy a predaja' čiže 'trhu' a taragan pre 'trhovca'. Pri hľadaní pôvodu slovenského slova trh sa Ondruš nechal zviest' Trubačovým hľadaním trhu v slove hľadať. To však vedie len do fiktívneho praslovanského kúta, kde sa nič nenájde.

Už v dobe bronzovej na slovenských trhoch sa predávali kovové aj iné náhrdelníky, ktorým dravidskí trhovci hovorili karaivana-m alebo haraivana-m vo význame 'krásny náhrdelník pre ženy', z čoho pochádza slovenská hrivna pre 'náhrdelník'. Ten sa časom stal známym trhovým platidlom, slovenskou hrivnou. Ondruš súhlasí, že hrivna pochádza až z 3. tisícročia pr. Kr.

Dravido-slovanská grivna pre náhrdelník je určite príbuznou sanskritského griva pre 'krk', ale s konskou hrivou, na ktorú ju už dlhú dobu vešia historicky obmedzená slavistická etymológia, má spoločné len to, že oboje visí na krku. Archeológ T. Kolník mal dobrý úmysel, keď „neveriace krútil hlavou“ nad tvrdením, že „hrivna je odvodená od hrivy (koňa)“. Ak je naozaj pravdou, že „genetická väzba medzi hrivnou a hrivou nepopiera ani jeden slovenský etymológ“, v tom prípade je slovenská etymológia ozajstnou konskou hrivou na spanilej šiji krásnej slovenskej devy.

Že ruský rubel' je „odrúbaný kus hrivny“, je výbornou fantáziou, ale rubel' ako 'dávká z produktu zeme', vyjadrená tamilskými slovami i-rupal-an pre 'poplatok z produktu zeme', je ďaleko bližšie k realite, z ktorej rubel' vznikol. Od koreňa pei- vo význame sekať, rezať a cez 'pei' vraj palatalizáciou vznikli naše peniaze. Veru by bolo bývalo našim predkom dobre, keby

si boli mohli peniaze ako pne len tak v lese narúbať či nasekať. K peniazom však bola cesta vždy zarúbaná a nájdeme ju skôr cez spišské penězi než cez predmonofongizované praslovanské pei-. Penězi sa veľmi ľahko dajú vidieť v tamilskom peněš-am, čo popisuje 'obeť za nevestu', inými slovami 'nevestné' alebo 'poplatok za nevestu', ktorý sa u nás v predkresťanskej dobe platil otcovi alebo matke nevesty. Ruská kopejka tiež nepochádza zo slovesa 'kopat' (vraj v zmysle kovať a sekať), ani nie je 'kopijou', aj keď na minci zo 16. - 18. stor. je vytepaný cár na koni s kopijou v ruke. Kopejka je prastará a dostala svoje meno od 'malej medenej mince', ktorej dravidskí obchodníci hovorili kopai a Sloveni ju zdobnili diminutívnu príponou -ka na formu kopajka a kopejka. Prvé kopejky zaiste neboli vykopané, ale prinesené obchodníkmi z Východu, ktorí sa sem pripravili po slovenských riekach s dravido-slovenskými menami.

Vyvrcholením historicky neviazaného etymologizovania je odvodzovanie mena Sloven od sluchu a mena Nemeč od nemoty, robiac tak Slovenov 'Dobre počujúcimi' a Nemcov „Nemými“. V skutočnosti meno Nemeč, Nemci pochádza z etnického mena jedného z mnohých, podľa Rimanaov, germánskych kmeňov, „Nemetes“, ktorých Július Caesar našiel nad Rýnom roku 53 pred Kristom. Jednalo sa o skupinu 'morských obchodníkov', ktorým Dravidi hovorili Nemi-ei, Slovenom známi ako Nemci. Pravdepodobne šlo o indických morských obchodníkov z kasty Vajšija, ktorí sa v predrímskej dobe zmiešali s miestnymi germánmi (s malým g).

Najhlavnejším a najpozitívnejším prínosom Ondrušovej práce je, že odtajil filologickú obmedzenosť, trivialitu, fonetickú akrobatiku, samoučelné prispôsobovanie fonetiky a ortografie, a podradzovanie sa nemeckej a maďarskej etymológii, ktoré charakterizujú etymologizáciu väčšiny starých zemepisných mien na slovenských územiach ako aj mnohých slovenských slov, ktorým sa dnes vo svetle slovenských jazykov posledného tisícročia nedá ľahko rozumieť. Ondruš skutočne otvoril dľho zadržané trezory Melicha, Déczyho, Šmilauera, Vasmera, Niederleho, Trubačova, Lutterera, Varsíka a iných a ukázal, že obsahujú množstvo bublín bez obsahu alebo perličky na zasmiatie typu: Pribina je „pri...aný ľavoboček“; Nitra vraj pochádza z maďarského

Nyitara s významom „open-hearted“, aj keď Maďari prišli do blízkosti Nitry až 70 rokov po prvej písomnej zmienke o tomto meste a prinajmenešom 2500 rokov po jeho vzniku; Germáni volajú deň Tag, od indického dacha pre oheň, lebo im „bolo cez deň veľmi horúco“; pre Grékov je 'nebo' to, čo „ciká“; slovenský miškár dostal svoj titul z českého „miška vyřezaná svině z posměšného mniška jeptiška.“

SLOVEN, SLOVÁK ALEBO TÓT A JEHO JAZYK NA CESTE K SVADBE A MATURETE

Objavom na sklamanie pre Slovenov/Slovákov je Ondrušova etymológia mena Tót pre Slovákov, podľa ktorej na jeho vytvorenie použili „Praslovania ... indoeurópsky slovný základ teud- na označenie cudzích ľudí, cudzieho národa.“ Takže v ich vlastnom pomenovaní Slováci sú vo svojej vlastnej zemi 'Cudzincami'. Tento nezmysel si vraj Slováci požičali od „nemých“ Nemcov. Tamtiež vraj vzali aj Vianoce, i keď objektívny výskum ukázal, že Sloveni mali slovo Vianoce a predpovedali kresťanské Vianoce pár tisícročí pred narodením Ježiša Krista. Slovák Tót ešte stále čaká na svojho objaviteľa.

Vianoce sú sviatkom najväčšieho zázraku, aký sa kedy stal. Oslavujú moment, keď skrze anjelské zvestovanie Panne Márii „Slovo sa stalo telom“ z Ducha Svätého, ako sa o tom píše v evanjeliu sv. Jána (Ján 1. 14). Takému 'zázraku slova' Tamilci hovoria viyanósa, vyslovované 'vianose' alebo 'vianoce', čo je bezpochybným zdrojom slovenského mena Vianoce. Dôležité je si všimnúť, že zo všetkých národov len Sloveni/Slováci a z nich pochádzajúci Česi poznajú slovo Vianoce a Vánoce. Tematicky príbuzným a tiež unikátnym je slovenské slovo 'sobáš', ktoré v tradičnom poriadku života predzvestovalo zrod dieťaťa. Podľa Ondruša, „dnešná forma slova sobáš je motivačne skrýta“, ale on ju hľadá v slove sopáš z 10. storočia, ktoré vraj pochádza zo soN-pojas?, a to zase zo slova pojasa? vo význame „spojiť pásom, opásť“. Takže keď naši dávni predkovia išli na sobáš, tak ich tam predom zviazali, lebo soN-pojas? vraj znamenalo „spojenie, zviazanie“. V sobáši zrejme veľa šťastia nebolo a sotva je možno si predstaviť spišské vešele alebo slovenskú svadbu po ňom. O čo šťastnejší, veselší a lingvisticky menej krkolomný je slovenský sobáš odvodený od tamilského šubašama, ktoré ho popisuje ako „začiatok šťastia“. Jemu príbuzné šubašama, charakterizuje ten najveselší moment v živote ako „čistotu a krásu“, alebo ako „šťastie ako sa patrí“. Od sobáša je len krátko cesta na svadbu, čiže na posobášnu hostinu. Ondruš ju zase redukuje na nulu, lebo tá vraj pochádza od 'svata' (svokra) a od 'svačiny'. Jeden hamburger na osobu a je po sobáši aj po svadbe. Našťastie starí Sloveni takým spôsobom neodbyli najväčšiu udalosť v ich živote a posobášnu oslavu pomenovali dravido-sanskritským slovom sa-vaduvai virundu, z čoho svadba, s významom 'veselica s nevestou' alebo aj 'manželská' veselica. Slovo virundu pre veselicu sa časom stratilo a zostala nám len savaduvai, po našom 'svadba'. Behom svadby novomanželia strávili prvú noc v spoločnej posteli, kde došlo k 'zmocneniu sa nevesty ženichom', inými slovami k sexuálnemu zjednoteniu. Toto zmocnenie alebo zjednotenie je vyjadrené tamilským -vai v slove savaduvai a jeho slovenským ekvivalentom -ba v slove svad-ba. Behom svadobnej noci novomanžel konzumoval 'horiacu lásku cnostnej manželky', čomu Tamilci hovoria né-vé-sati a Sloveni nevesta. V tomto pochopení spočíva hlbší význam slovenskej svadby. Vedť tu šlo o najvyššiu ľudskú cnosť, o cnosť nepoškvrnenej nevesty.

Starší si pamätajú mená Čarnogurský, Kusý, Maňák, Ponická, Selecký. Všeobecne sa stali známe najmä politickým procesom s tzv. bratislavskou päťkou, ktorým chcela krátko pred novembrom 1989 upadajúca totalitná moc zlomiť väzy občianskemu odporu. Stal sa však pravý opak. Množstvo ľudí našlo odvahu a prišlo sa zastat týchto charakterných odporcov boľševického režimu pred Justičný palác v Bratislave, kde sa procesy odohrávali. Bolo to rok a pol po bratislavskom Veľkom piatku 25. marca 1988, kedy slovenskí veriaci zorganizovali sviečkovú manifestáciu - prvý verejný odpor voči totalite a za slobodu svedomia. Po študentských protestoch 16. novembra 1989 v Bratislave a 17. novembra 1989 režim padol. Nedalo nám, aby sme v tejto súvislosti neoslovili člena bratislavskej päťky, disidenta Antona Seleckého, a nepoložili mu niekoľko otázok.

- Pán Selecký, o čo všetko išlo v Novembri '89, je všeobecne známe. Preto prikróčme rovno k dvadsaťročnému ponovembrovému obdobiu, ktorého sme spolu s čitateľmi Kultúry živými svedkami. Hovorte kriticky, kvalifikovane a spravodlivo o porevolučnej realite. Máte na to plné morálne právo, veď ste jeden z protagonistov nielen samotného Novembra '89, ale už „prednovembra '89“, čo je tiež chronicky známe.

ANTON SELECKÝ: - Keď sme nastupovali do obdobia slobody (ako sme dúfali), bola štátoprávna otázka Slovenska jednou z horúcich tém na politickej a spoločenskej scéne. Väčšina Slovákov akosi automaticky očakávala, že v tomto zmysle budú konať aj noví slovenskí (slobodne volení) politici v prospech našej vlasti. Avšak už v prvých mesiacoch sa ukázalo, že na tomto poli nám aj naďalej tak skoro ruže nepokvítajú. 40 rokov socializmu vedelo akosi „zahmlit“ chronickú slovenskú nesvornosť, ktorá sa preukázala už v roku 1944 vlastne občianskou vojnou. Národ sa rozdelil na dve časti, z ktorých každá prislúchovala jednej z bojujúcich mocností. Potomkovia týchto dvoch strán sa transparentne preukázali už onedlho po novembri 1989.

Našiel sa však už a tretí „variant“ - tzv. proeurópsky politikov, ktorí pochopili, že čím skôr začnú poslúhovať novému „pánovi“, tým väčšia „prebenda“ ich očakáva. Títo sa zgrupovali predovšetkým z radov socialistov a komunistov, bohužiaľ však aj „kovaných kresťanov“, ktorí ešte nepochopili falošné úsmevy Západu.

Slovensko v roku 1993 dosiahlo niečo, čo im celú históriu (až na obdobie 1939-1945) chýbalo. Samostatná republika. Táto republika mohla byť ešte slovenskejšia, keby Slováci dokázali držať spolu. Možno sa toho niekedy dožijeme.

To sme ešte nevedeli o plánoch Bruselu, ktorý „národnooslobodzovacie“ tendencie malých národov východnej Európe (tu mám na mysli pre-

Komunizmus volám „výčvikom“ pre dobu, v ktorej sa rozhodne o všetkom

Bez kríža sa nedá nič

Rozhovor s disidentom Antonom Seleckým dvadsať rokov po...

J. Čarnogurský a A. Selecký (od chrbta) na Bradle

dovšetkým Balkán) - využije na ich rozbitie a znovuo vládnutie. Nám sa to stalo vstupom do Európskej Únie a následne tzv. Schengenu.

Brusel majstrovsky využil (so znalosťou psychológie) mentalitu východných národov. Vidím úsmevy všetkých tých bankárov, keď sledovali, ako si Slováci chcú „siahť a žať“ len na svojom... To mohol skutočne písať len Samo Chalupka. Slováci sa nielenže nedokázali vzchopiť k zveľadeniu svojej domoviny, a „siahť a žať“ na svojom“, ale neváhajú predať aj svoju starú mamu - bohužiaľ. Na svete je málo príkladov, s akou vehemenciou sa jeden národ snaží, aby všetko jeho bohatstvo, vlastný domov, kultúra a tradícia mu mizlo pred očami v cudzích vreckách, ako sa ľahostajne pozerá na devastovanie krásnej domoviny pred jeho vlastnými očami a s jeho „podpisom“, ako víta cudzích mocipánov a kupiarov a ochotne a za bagatel' im slúži vo vlastnom dome.

- SR je dnes všestranne integračnou súčasťou EÚ a tiež členom NATO. Aká je dnes identita SR, jej štátotvornej zložky, t.j. slovenského národa v rámci EÚ? Je možné dnes konštatovať tú jedine správnu a potrebnú jednotu v rôznosti alebo skôr trend, aby všetci členovia EÚ boli na jednu mustru, na jedno kopyto? Obavy v tomto zmysle a v tomto čase má napr. Česko. Senátori za ODS sa pýtajú svojho Ústavného súdu, či EÚ po celoplošnom prijatí Lisabonskej zmluvy ostane medzinárodnou alebo či sa nestane superštátom...?

ANTON SELECKÝ: - Ja dnes hovorím, že Slovensko - a v podstate ani jeden európsky štát (s výnimkou Nórov, Angličanov a Švajčiarov), ktorý je už v EÚ, nie je samostatný, je vlastne provinciou ako Provensálsko, Baskicko, Tirolsko, alebo povedzme Za-

A. Selecký - z kartotéky ŠtB

magurie... Štáty v EÚ však na to ešte asi neprišli - také je to doposiaľ rafinované. To ale nie je všetko. Brusel bude využívať etnické rozdelenie už vlastne politicky jednotného územia, aby ešte viac národy znepriatelil, a tak lepšie ovládol.

Čo sa týka Lisabonskej zmluvy, táto je jednoznačne administratívnym krokom na vytvorenie superštátu. Vie sa už aj o tom, že prezidentom má byť Tony Blair. Brusel bude mať svojich ministrov zahraničných vecí. Prosím vás, akého zahraničiac? Hranice európskeho superštátu budú totiž tzv. šengenské hranice. Je to vymyslené až diabolicky geniálne.

Po Íroch, ktorým sme fandili a ktorých napokon predsa len dotlačili do Lisabonského ÁNO, je tu ešte prezident Českej republiky Václav Klaus. Ja verím, že on sa vzoprie a ako novodobý Hektor zabráni najhoršiemu. Práve tomu verím. Verím, že sa stane povedzme druhým sv. Václavom. Boh v dejinách podobné situácie už dopustil. Ak napokon aj Klaus podľahne, zostane modlitba a kríž.

- Ako vnímate a hodnotíte našu vnútornú politickú scénu, jednotlivé politické strany, ich komplexnú úroveň, t. j. ich vzťah a postoje k EÚ ako takej a súčasne k vlastnej SR? Je nále-

žitý, aby sa slovenskí politickí reprezentanti a činitelia vyjadrovali zvratmi ako „tento štát - táto krajina“ namiesto náš štát, naša vlasť, naša krajina?

ANTON SELECKÝ: - Napriek tomu, že Slováci sa radi považujú za vlastencov a národne uvedomelých ľudí, mám veľmi zlú mienku o tomto národovectve. Čo totiž vidím dnes, tak to je len veľmi zle zakryvané prospechárstvo, resp. politická ekvilibristika. Vidím veľa rečí a málo skutkov, vidím opičenie sa po USA, zanedbávanie svojich národných koreňov, o hrdosti na svoju históriu ani nehovoriac. Ako som už opísal, skutočný národovec, ktorý chce hospodáriť na svojom, chce zachraňovať kultúru, udržať kresťanského ducha alebo jednoducho udržať vlastníctvo Slovenska ako nehnuteľnosti pre svojich vlastných obyvateľov. Avšak dnes sa už môžeme len pozerat' na tie obrovské sklady cudzích firiem na našich úrodných poliach, skladoch, v ktorých ani nevieme čo je, a ktoré z Slovenska urobilo akési prekládkové územie smerom do Ruska a do Číny.

Ak niekto povie naša vlasť, naša krajina, tak koho tým myslí? Národ alebo občanov? Ako vieme, občania sú tu už aj Kórejci, Číňania, mnoho nehnuteľností je v rukách cudzincov. Ja ako svoju vlasť vnímam Slovensko,

nie Európu. Ak takto budeme naďalej rozširovať pojmy, potom sa už môžeme nazvať hoci aj obyvateľmi vesmíru. A kde zostane vlasť, ktorú nám venoval Boh?

Môžeme si zhrnúť: vypredaný národný majetok, ktorý zabezpečoval ekonomický chod štátu, vpustenie na Slovensko rôznych duchovných prúdov v rámci „multikulturácie“, ovládnutie trhu - najmä potravinového - dovozom, v rámci tzv. „privatizácie“ zavlečenie cudzích firiem na slovenské územie a vytváranie z domácich pracovných zdrojov vlastne gasterbeitrov v ich vlastnej domovine, pomalé a nebezpečne postupujúce rozpredávanie nehnuteľností, vrátane celých území, predaj domácich zdrojov pitnej vody zahraničným firmám, predaj služieb, energie, predaj vlastných „pľúc“ krajiny - skazonosné rúbanie našich lesov a drastická komercializácia najkrajších prírodných oblastí - to je pre Slovensko jedna obrovská katastrofa, ktorú si však trehuhodne nevšímame.

V tomto kontexte si povedzme, čo vlastne zostane z toho nášho Slovenska?

- Nemôžeme obísť ani duchovný, mravný a morálny stav našej spoločnosti po Novembri '89. Sme svedkami toho ako médiá všetkého druhu, v

primo úmerne k časovej vzdialenosti od Novembra '89, znevažujú a čím ďalej viac a tvrdšie útočia na kresťanstvo a špeciálne a zvlášť na Katolícku Cirkev. A prečo nie, keď v preambule koncipovanej Ústavy EÚ / dnes Lisabonskej zmluvy nemôže byť ani zmienka o Bohu a o kresťanských koreňoch Európy. Pritom preambula Ústavy našej SR je, vďaka jej tvorcom, priam unikát, keď sa odvoláva na naše ranokresťanské cyrilo-metodské korene. Predstavme si, žeby v tomto čase šlo o jej tvorbu a parafovanie parlamentom: prešla by takáto dikcia preambuly našej Ústavy? Obávam sa, že nie. Ide mi však aj o ďalšie zistenie, resp. konštatovanie post factum, teda 20 rokov po: novembrová rétorika bola plná kresťanstva. Režiséri novembra veľmi dobre, priam vedecky mali preskúmaný stav kresťanstva na Slovensku, menovite toho nosného katolíckeho, napriek vyše 40-ročnej protikresťanskej ideológii socializmu. Svedčia o tom napr. aj 54%-né preferencie KDĽH v tom čase. Keďže sme svedkami toho všeobecného programovo nekresťanského po Novembri '89 - masová nezamestnanosť ako nutnosť, žobráci a bezdomovci ako súkromný problém, prostitúcia, homosexualita ako normálny jav, porat ako „právo ženy na vlastné telo“ (aj keď nejde o chorý zub ženy, ale o nové telo, nového človeka v jej tele), výpredaj strategickú živnú postatu Slovenska, likvidácia potravinovej sebestačnosti Slovenska - nedá sa vyhnúť po tom všetkom konštatovaniu, že v novembri išlo o rafinované zneužitie fenoménu kresťanstva. Keď hovoríme o politickej mravnosti, mali by sme sa čo len letmo dotknúť aj toho ultrarafinovaného fenoménu - svetovej hospodárskej a finančnej krízy. Ako dokazujú mnohí výsostne kvalifikovaní odborníci zo všetkých kontinentov sveta, aj amerického, ide o absenciu elementárnej morálky a etiky zo strany autorov a vykonávateľov tejto globálnej obskcnosti. V Kultúre sa touto problematikou fundovane a opakovane zaoberá pán profesor Mikuláš Sedlák, za čo mu patrí vďaka a uznanie. Ako Vy hodnotíte tento globálny jav?

ANTON SELECKÝ: - Čo sa týka globálnej politiky, je jasné, o čo ide. V podstate je to dejinná snaha ovládnuť svet. Správne hovoríte, že dnes sa to deje ultrarafinovane. Dokonca tak, aby so svojim vlastným zotročením všetci súhlasili ako s výborným riešením problémov ľudstva a sveta. Nie nadarmo je aj vo sv. Písme napísané, že diabol je otcem ľži. Nie nadarmo vieme celé stáročia, že Adama a Evu zviadol pokušením, nie hrozbami. A bol úspešný! Dnes si toto uvedomujú aj novodobí „globalisti“. Nebohý vdp. Ferdinand Kaňka, ktorý prichádzal požeňať veriacich na miesto zjavení Panny Márie v Dechticiach, mi povedal: Slobodomurári majú dnes nové heslo: „Nevyrábajme mučeníkov, vyrábajme odpadlíkov a hriešnikov.“ Nuž a v tomto sa im neuveriteľne darí. Ja by som zo sv. Písma spomenul ešte niečo - keď diabol pokúšal Krista, povedal mu napokon: „Toto, všetko ti dám, ak padneš na zem a budeš sa mi klaňať“. A ukázal mu všetky kráľovstvá sveta. Nuž a týmto dnes tlačí na ľudstvo, a najmä na veriacich. Opäť však ve-

rim - a som toho aj denne svedkom, ako mnohí vydržia aj toto pokušenie, ba práve naopak, sú ochotní sa obetovať za ostatných, ako to prišla žiadať Panna Mária. Kresťanstvo je hlavným duchovným atribútom nášho národa. Boh nám poslal sv. Cyrila a Metoda, a to nás už akosi preduročilo na našu duchovnú úlohu v srdci Európy. Vďaka Evanjeliu a láske ku svojej Patrónke, Sedembolestnej Panny Márii, vlastne Slováci vydržali všetky tie dejinné peripetie, vrátane tej poslednej - 40 rokov komunizmu.

Je veľmi zvláštne, že zásluha resp. obety mnohých biskupov, kňazov a laikov akoby dnes boli nielen zaznávané, ale akosi zámerne ignorované. Celých týchto 20 rokov postkomunizmu málokedy v slovenskej celospoločenskej verejnosti počujeme zmienku dokonca o blahoslavených mučeníkoch komunizmu - verejnoprávne a vlastne nijaké médiá nespomenú pozitívne biskupa Gojdiča, biskupa Vasiľa Hopku, Zdenku Šelingovú, o Metoda Trčku. Vlastne už pri spomienke na November 1989 už vtedy „nové revolučné sily“ šli podľa niečieho scenára prsto vytlačiť katolíkov na úplný okraj zmien. To, že Jána Čarnogurského poslali z väzenia rovno do Prahy, je úplne príznačné. Samozrejme, že sa nemal dať, ale zrejme si to vtedy neuviedomil. Predstavme si, že by aj z tribúny (nielen z väzenia) hovoril za slovenských katolíkov. To bolo zrejme v scenári „nežnej revolúcie“ neprípustné. Ďalšou - podľa mňa dosť vážnou - chybou bolo hektické založenie KDĽH a vťahnutie tých najaktívnejších zložiek kresťanov odboja do politiky. Nič by sa nestalo, keby kresťania ani nešli do prvých volieb. Mali by sa čas poriadne skonsolidovať, poriadne zmapovať situáciu a potom vyštartovať ako mohutná sila, ktorá by nejakú tú VPN ani nemusela brať do úvahy. Taktó si kresťania odniesli aj na svojich pleciach chyby postkomunistov, liberálov, nastupujúcich kadejakých garnitúr, s ktorými museli zápasiť. Títo bohužiaľ využili politické chyby KDĽH, ktoré sa začalo automaticky štiepiť, KDĽH chcelo byť pre všetkých a napokon je ledva pre tých svojich. Ostatné strany, ktoré majú v názve kresťanské, to majú bohužiaľ iba v tom názve. K čomu došlo, to je tá tragédia, slobodomurárom sa podarilo rozbiť silné kresťanské - aktívne - zázemie. Nuž - rozdeľuj a panuj...

Je tu jedna zvláštnosť. A to priamo v našom národe, myslím, niekde „v ilegality“, kde vlastne pretrvávajú ve-

nost' Bohu a Panny Márii. Biskup Hnilica vravieval: „Slovensko za to, že prežilo všetky útoky, nástrahy a útlaky, môže vďačiť slovenským mamám, ktoré sa neustále modlia svätým ruženec.“ Ja by som dodal: tým mamám, ktoré sú v teple či mraze denne v kostole, oblečené v čiernom, bité od svojich mužov alkoholikov, s kopou detí a dennou drinou na poli sa neustále modlia, obetavo a vytrvalo a verne putujú na miesta zjavení Panny Márie. Tam je sila veriaceho Slovenska.

Nie v kresťanských hnutiach, nie v cirkevných obežníkoch, nie vo vyhláseniach politikov, že Slovensko je kresťanské - a „skutek utek“. Aj na samotnú sviečkovú manifestáciu, keby nepišli tí dodnes vlastne anonymní veriaci a tam si zapálili sviečku a modlili sa ruženec napriek veľkému nebezpečenstvu, darmo by sa niečo také organizovalo. Tí ľudia šli doslova na popravu (nikto nevedel, ako sa to skončí), a to bola tá mimoriadna chvíľa Slovenska. Títo ľudia vlastne nasledovali mučeníkov päťdesiatych rokov. A to rezonuje aj dnes. Politická scéna je len divadelné javisko. Bohužiaľ, na tomto javisku nás súčasná politická garnitúra predala Európskej únii schválením Lisabonskej zmluvy. Tým môžeme zabudnúť na to, že si tu budeme sami hospodáriť a vychovávať v pokoji svoje deti. Verím ešte, že Václav Klaus Lisabonskú zmluvu nepodpíše. Ak by kvôli tomu Lisabonská zmluva padla, -bude sa to rovnáť zázraku, akým kresťanská Európa porazila v stredoveku Turkov v bitke pri Lepante. Avšak - Slovensko v každom prípade zase vydrží - vo svojom strádani pre Boha, v mučeníctve, v príklade vernosti Bohu a Panny Márii. V toto verím a na toto sa aj pripravujem.

- Na margo sociálneho úpadku, resp. stavu aj našej spoločnosti, o ktorom sme hovorili, nemôžem nespomenúť svojim spôsobom dosť náročné stanovisko blahej pamäti Sv. Otca Jána Pavla II., ako najspravodlivejšieho zo spravodlivých, ktorý akceptoval post factum sociálnu politiku socializmu. Nie jej ideologickú politiku a prax, nie ten hlúpo nanucovaný a oficiálne vyučovaný protikresťanský „vedecký svetozázrak“, pravdaže. Spomínam to preto, že Sv. Otec akoby povedal, že sociálna politika, sociálna starostlivosť je - nepekne, ale zrozumiteľne povedané, psou povinnosťou štátu každého razenia, teda i demokratického s tou povestnou imaginárnou neviditeľnou rukou trhu. A tak absencia to-

ho-ktorého sociálneho aspektu sa po Novembri '89 najčastejšie zdôvodňuje frázou, že by to (a ono) bolo socialistické... Čiže, keď to vyhovuje, dáva sa prefikane znamienko rovná sa (=) medzi sociálnym a socialistickým.

ANTON SELECKÝ: - Čo sa týka sociálneho poriadku, my v postkomunistických krajinách nie sme ešte zorientovaní v tomto smere ani pojmovo. Čo je to sociálny poriadok, čo je to sociálna politika, starostlivosť, zabezpečenie. Stále máme na myslí zaužívaný socializmus, ktorý v tomto smere celkom vyhovoval. V súčasnom systéme tzv. demokracie zostáva sociálny aspekt výlučne na cítení toho ktorého politika, tak ako charita korení z ľudskej solidarity a spolucitenia pre biednych. Niečo môže byť zakotvené v zákonoch, avšak v tom prípade, ako my - v postkomunistických krajinách, ktoré toto nemajú zaužívané a vžitú, sme neustále pod hrozbou, že to politici nemyslia vážne a že sociálnu politiku vlastne kamuflujú. Alebo sú pod tlakom lobistických podnikateľských skupín, ktoré sa sociálnou politikou zrejme ani nezaoberajú. Tu sa výrazne prejavuje egoizmus, ktorý - keď nie je pod tlakom povinností, resp. represii, ide tvrdo len a len za ziskom.

- Slovensko ešte v rámci bývalej ČSSR bolo potravinovo úplne sebestačné. Ano, násilné zakladanie poľnohospodárskych družstiev bolo vo všetkých súvislostiach skôr zakladaním „dobrodružstiev“, ale časom sa družstvá celoplošne a všestranne vybudovali, aj vďaka utrpeniu a svätej trpezlivosti „prvotvůstevníkov“. Vyrástla vysokoškolsky a stredoškolsky vzdelaná riadiaca inteligencia. Po Novembri '89 však nastal (či sa narežiroval?) úpadok poľnohospodárstva vo všetkých jeho sférach, teda aj v chove a produkcii dobytky, ošípaných, hydiny, oviec, v ovocinárstve, zeleninárstve, vinohradníctve. Týmto úpadkom, ktorého sprievodným javom je aj nezamestnanosť v tejto sfére, sme sa stali potravinovo (paradoxne) nesebestačnými, otvorili sme sa ako „veľký trh“ a veľké odbytkisko pre poľnohospodársku produkciu zo Západu EÚ. Pritom súčasný segment poľnohospodárstva SR je v rámci EÚ z hľadiska dotácií diskriminovaný. Nie je to proti Stvoriteľovi, ktorý obdaroval Slovensko úrodnou pôdou, rozsiahlymi lúkami a pasienkami a schopnosťou jeho ľudu byť sebestačným?

ANTON SELECKÝ: - Otázka poľnohospodárstva je pre každú krajinu kľú-

čovou. Ide totiž o obživu obyvateľstva, ktorú im ponúka vlastná krajina, teda pôda. Donedávna sa krajiny delili na bohatšie a chudobnejšie podľa úrodnosti svojej pôdy. Dnes nezáleží na tom, kto je úrodnejší a kto nie. Potraviny distribuujú nadnárodné spoločnosti, ktoré cenami resp. dohodami s miestnymi reťazcami likvidujú aj potravinovo sebestačné krajiny. Poľnohospodári a farmári sú takto plánovite likvidovaní a nadnárodné korporácie majú v rukách zabezpečovanie výživy jednotlivých krajín. Kam to môže dospieť, ani nemusím hovoriť. Problém vyhladovať alebo vydierať nejaký národ asi nebude nijakým umením.

- Ste vydavateľom veľmi vzácneho a hodnotného mesačníka M ROSA. Isťe ho mnohí čitatelia Kultúry dobre poznajú, preto ho nemusíme bližšie predstavovať. Patrí sa však aj pri tejto príležitosti: srdečná, úprimná a veľká vďaka Vám za M ROSU, za vzácne posolstvo, varovania a duchovnú orientáciu našej nebeskej Sedembolestnej Patrónky. Akú bodku by ste najradšej dali za týmto rozhovorom?

ANTON SELECKÝ: - Po Novembri 1989 som sa akosi ocitol vo „vzducho-prázdne“, ako som to vnímal. Úloha disentu sa skončila. Avšak už onedlho som bol pozvaný do oveľa vznešenejšej služby - ak to tak môžem nazvať - pretože to sa nedá porovnať s ničím iným. Ešte musím spomenúť, že počas disentu a všetkých tých ťažkostí s ním som veľmi pocíťoval pomoc a ochranu Panny Márie. Či už odovzdaním sa do jej rúk, či už tým, že Ona vždy zasiahla, keď sa situácia týkala priamo jej. Tak to bolo vo väzení, na všetkých mariánskych púťach, keď sa mi napríklad ŠtB snažila strhnúť z ruky prsteňový ruženec (ešte v ten deň ma museli pustiť) a keď mi zhabali ako „doličný“ predmet škapuliar Panny Márie, tak som si povedal, - chlapi, toto ste už prehrali. To bolo v auguste 1989.

O dva roky som sa dostal na horu Zvir, kde mi bolo jasne dané, že mám prijať poslanie šíriť misiu Panny Márie. Celé tie roky až doteraz to je jedna krásna a ďalšia skúsenosť, tentoraz priamo v službách našej Nebeskej Matky. Vydávam teda najmä mesačník M ROSA, ktorý som priamo venoval pod „šéfredaktorstvo“ Panny Márie. Je to aj kríž, ale čo ide bez kríža? Panna Mária je Sedembolestnou Patrónkou nášho národa. Tie skúsenosti o Božích milostiach, ktoré som u ľudí postretával za tú dobu, sa ani nedajú spočítať a neustále ma utvrdzujú na tejto ceste.

Veľká pomoc Neba, stále väčšie dôkazy o tejto dobe, v ktorej sa nemáme veľa pýtať, ale plniť Božiu vôľu, prijať to Kristovo jarmo a žiť ho v každodennom živote, to je jedna krásna škola. Ja dnes volám dobu komunizmu „výcvikom“ práve pre túto dobu, v ktorej sa rozhodne o všetkom. Pravdaže, mám sa čo učiť a byť obozretný a mnohokrát tápem a padám, ale náruč Panny Márie - a najmä Jej Nepoškrvené Srdce - je záračným korábom tejto doby. Odporúčam každému, aby naň nasadol, pretože tento jediný koráb - jediná istota nášho života je nepotopiteľný a bezpečne každého prevezie do večnej radosti v Nebi.

Zhovárval sa OLIVER ŠABÍK

Po rozsudku (zľava dole H. Ponická, za ňou M. Kusý a A. Selecký)

Radšej zomrieť, ako žiť pre nič a naprázdno!

K nedožitej storočnici JUDr. Jozefa Pichonského

V tomto roku si Spolok sv. Cyrila a Metoda v Michalovciach sprítomnil jubileá dvoch kľúčových osobností svojej histórie. Ide o zakladateľa a prvého správcu bývalej Jednoty sv. Cyrila a Metoda o. ThDr. Jána Murína. Jeho nedožité sedemdesiate výročie kňazskej vysviacky (21. novembra 1939) pripomína pamätná tabuľa, odhalená 4. júla 2009 na jeho počesť v rodných Sečovciach. Druhé výročie sa týka právneho zástupcu Jednoty, laika, JUDr. Jozefa Pichonského, ktorý by sa 9. septembra t.r. dožil okrúhlych sto rokov. Práve pri tejto príležitosti Spolok sv. Cyrila a Metoda v spolupráci s MO Matica slovenskej v Košiciach usporiadal na počesť Dr. Pichonského spomienkový večer. Sv. liturgia v gréckokatolíckom Chráme sv. Petra a Pavla spojila rodinu, priateľov i kultúrnu verejnosť mesta Košice do prosebnej modlitby, aby milosrdný Boh daroval zosnulému blažený pokoj vo svojom nebeskom kráľovstve. Spomienkovú časť podujatia otvoril Michal Hospodár, predseda Spolku, básňou od Jozefa Tótha. Životopisný medailón predniesol Dr. Jozef Mižák, predseda MO MS v Košiciach. V ňom prítomným predstavil široko spektrálnu aktivitu na národnom, kultúrnom a cirkevnom poli, ktorú JUDr. Jozef Pichonský vo svojom živote vedel obdivuhodne zladíť. Na záver podujatia Mons. Jozef Tóth v príhovore poukázal na syntézu všefudských a kresťanských hodnôt ako vrcholu mravného úsilia človeka. „Kresťanstvo nie je iba náboženstvo, ale najdokonalejší antropologický model,“ uviedol doslova. Svoje pohľady na aktívny život a pevné postoje JUDr. Jozefa Pichonského vyjadrili ešte prof. Ondrej R. Halaga, prof. Mária Spoločníková, Dr. Ernest Siročman a ďalší. Spolkové vydavateľstvo BYZANT Košice s.r.o. pri tejto príležitosti vydalo na pamiatku jubilanta skladačku.

Zo životopisu

Jozef Pichonský sa narodil v Nižnej Rybnici (o. Sobrance) 26. septembra 1909. Po maturite na gymnáziu v Užhorode študoval právo na Karlovej univerzite v Prahe. Už počas štúdia v Prahe sa prejavil ako organizátor mládeže v spolku Detvan, kde bol tajomníkom i predsedom. Neskôr pracuje v kultúrnych inštitúciách ako Matica slovenská, Slovenská liga a spolok Svojina. Popri organizovaní kultúrnych podujatí stačí aj publikovať svoje myšlienky o postavení umenia a jeho význame pre ľudský život. V rokoch 2. svetovej vojny sa JUDr. Pichonský angažoval v náboženskom hnutí slovenských gréckokatolíkov. Spolu s ThDr. Jánom Murínom zakladá Jednotu sv. Cyrila a Metoda a stáva sa jej právnym zástupcom a plodným prispievateľom do spolkovej tlače. Tvrdý protináboženský kurz pod vedení Komunistickej strany zrušil náboženské spolky a právne zlikvidoval Gréckokatolícku cirkev. Okrem kňazov prenasledoval aj horlivých a angažovaných laikov. JUDr. Pichonský bol vypovedaný z vlastného bytu, mesta i okresu. Jeho právnická kancelária prepadla v prospech štátu. On bol určený na manuálne práce ako robotník do Nitry, kde ochorel. V roku 1952 si výtvarníci vymohli, že zaujal miesto tajomníka Zväzu slovenských výtvarných umelcov v Košiciach. V tejto novej úlohe vystupoval v rozhlasu a televízii, komentoval výtvarné podujatia, prednášal o výtvarnom umení.

V čase obnovenia Gréckokatolíckej cirkvi v roku 1968 Biskupský

úrad v Prešove splnomocnil JUDr. Pichonského zastupovať túto cirkev v majetkovo-právnych záležitostiach. O rok na to cestuje do Ríma, kde ho prijal pápež Pavol VI. To mu prinieslo označenie „nepriateľ socializmu“. Po aktívnej etape života začalo prenasledovanie, šikanovanie, domové prehliadky a vyhrážky, čo spôsobovalo psychické vypätie síl. Napriek tomu ostal verný ideálom viery, pravdy a kresťanského odpúšťania. Jeho životné krédo bolo: „Radšej zomrieť, ako žiť pre nič a naprázdno!“ Osobné svedectvo jeho života sa zavŕšilo predčasnou smrťou 9. septembra 1971 vo veku 62 rokov. Pochovaný je na cintoríne sv. Rozálie v Košiciach, kde očakáva slávne vzkriesenie. Večná mu pamiatka!

MICHAL HOSPODÁR

JOZEF TÓTH

Pieseň o sokolovi

JUDr. Jozefovi Pichonskému in memoriam

*Nie, nepočkal si na oslavy,
mlčia najväčší básnici.
Nebol si trúbou mútnych mozgov,
lež kráľom vína v pivnici.*

*Hľa, rozopli sa tvoje krídla
a nadýchala sa otčina
a ich šum zachytili
slovienske hradby Devína.*

*I keď ťa hviezdy povolali,
i dnes si ešte pred nami.
A to, čo dnes tu máme,
je vyhrabané veľmi tvrdo,
tvrdo tvojimi rukami.*

*Spoznal si šifry čias, čo boli,
i to, čo ako ráno prísť malo
a keď ti ruky poviažali
a myslieť, myslieť zakázali,
tvoje srdce vždy plakalo.*

*Hľa, tu sú všetci: Cyril, Metod,
Detvan i Cirkev zranená,
i národ, ktorý žije,
zo studní otcov pije
a odmotáva vretená...*

*Tak predsa zvoní...
jak chcel si ty a my sme chceli.
Bud' požehnaný brat a syn náš,
kráľovský sokol, sokol biely!*

Minirecenzie

Karol Strmeň: *Návštevy*

Martin, Matica slovenská 2008

Antológia svetovej lyriky *Návštevy* v preklade Karola Strmeňa vyšla prvýkrát v Slovenskom ústave sv. Cyrila a Metoda (Rím 1972). Pôvodné dva zväzky boli teraz spojené do jedného a doplnené užitočnými bio-bibliografickými informáciami - toto vydanie je prvým vydaním na Slovensku a sprístupňuje širokej kultúrnej verejnosti jedno z vrcholných diel našej prekladovej literatúry.

Strmeňov výber zachytáva poéziu a jej vývin od starozákonných žalmov (asi 1000 rokov pred Kristom) cez verše antické, staré čínske a japonské, prvokresťanské a stredoveké až po básnickú tvorbu autorov 20. storočia. Časový i priestorový záber antológie je naozaj pozoruhodný, ale nemenej pozoruhodný je aj Strmeňov prekladateľský výkon.

Karol Strmeň (1921 - 1994) bol dobrým básnikom a vynikajúcim znalcom literatúry. Väčšinu svojho života prežil (nedobrovoľne) v zahraničí a ovládal niekoľko cudzích jazykov, čo využil pri svojej prekladateľskej práci. Prítomná antológia je výsledkom obdivuhodného tvorivého činu, ktorý nám približuje veľkú časť kráľovstva poézie.

Max Kašparů:

Zápisník potulného kazateľa

Bratislava,

Karmelitánske nakladateľstvo 2008

Český psychiater, kazateľ, publicista a v neposlednom rade premonštrátsky diakon Max Kašparů (nar. 1950) je známy aj na Slovensku. Postupne vyštudoval stomatológiu, všeobecné lekárstvo, katolícku teológiu, pedagogiku a etiku, pôsobí aktívne v médiách, popritom napísal niekoľko duchovno formačných publikácií.

Zápisník potulného kazateľa je jeho v poradí sedemnásta kniha. Má premyslenú štruktúru, ktorá umožňuje niekoľko spôsobov jej vnímania. Dá sa ľahko a rýchlo prečítať, dá sa čítať i po častiach a výberovo, ale umožňuje tiež hlbší ponor - približujúc prílehlivé témy z Písma, dávajúc priestor meditácii. Napokon, každá kapitola ústi do modlitby.

Max Kašparů patrí k autorom, ktorým nechýba inventícia a schopnosť oslovit' pútavou formou dnešného človeka. Hlása evanjelium, podáva svedectvo o pravde kresťanskej viery, vypovedá o veľkých veciach, pričom však nestráca zo zreteľa potreby každodenného života. Účelne využíva okrem iného humor a jemnú iróniu, aby čo najlepšie osvetlil zvolenú problematiku. K čitateľom sa tak dostáva kniha obsahujúca zaujímavé, podnetné a dobrou duchovnou energiou nabité texty.

Ernest Hemingway: *49 poviedok*

Bratislava,

Slovenské vydavateľstvo

krásnej literatúry 1961

Azda niet čitateľa beletrie, ktorý by sa zameriaval iba na novinky. Milovník literatúry hľadá a nachádza niečo dobré na prečítanie i v antikvariátoch a v knižniciach - medzi knihami, ktoré vyšli pred rokmi či desaťročiami. Lebo nie všetky tituly sa dočkajú opakovaných vydaní. Kvalitná literatúra však nestarne, alebo starne len pozvoľna, získava patinu - napísané a zverejnené dielo trpezlivo čaká na svojho čitateľa...

Ernest Hemingway (1898 - 1961) je známy najmä svojimi širšie komponovanými prózami (za najlepšie možno považovať novelu *Starec a more* a román *Komu zvoní do hrobu*), ale písal tiež poviedky, ba i básne. Zbierku 49 poviedok zostavil sám autor v roku 1938.

Paradoxne, Hemingwayove poviedky sú viacvýznamovejšie, drsnejšie, komplikovanejšie a náročnejšie na čitateľa ako jeho novely a romány. Sú stavané na princípoch klasického realizmu, ale prekráčajú jeho zvyčajný rámec, vyznačujú sa skratkovitosťou, útržkovitosťou a ostrými strihmi ako vo filme. Autor, uplatňujúc techniku montáže, spája neraz aj odhodné motivické línie.

V tomto pomerne obsiahlom výbere (viac ako 400 strán) nájdeme tematicky i hodnotovo rozmanité texty - od stručných záznamov na spôsob skíc či momentiek až po majstrovsky vypracované poviedky, ktoré zostanú v pamäti. Hemingway bol novátorom, svet jeho próz je svojrázny, zostáva však spojený s realitou; ako spisovateľ si vážil svoje remeslo a usiloval sa písať pravdivo, ľudsky, zrozumiteľne. Žiaľ, ako sa vyjadril kritik Alfred Kazin, ide tu o „veľké umenie v službách malej životnej koncepcie“.

JÁN MARŠÁLEK

Nepredvidel som

(Ku skonu Emila Kudličku)

Znamenia prichádzajú
a odracajú sa.
Nepredvidel som,
že si jedným z nich.

Odlieta poézia na juh,
i celá túžba kajúca.
Bez kurzov revíznych.

Čo v predpolí sa sialo,
trpelo odlukou.
Zavislo
v nepoznaní počinu.

Dlho sa nieslo zväznu sálou
kameňujúcich oblúkov.
Strácalo otčinu.

Prišlo, čo muselo prísť,
aby sa po čase,
po dovršení,
stalo majákom.

Slza sa podpísala pod list.

Šok napokon sa otrasie
- dajako.

Lebo...

(Nad riadkami Viktora Timuru)

Dnes dôležitejší sú syntetizátori.

Lebo je málo vecí
stabilných.

Pozadie
celá večnosť
maľovidlám tvorí.
A iluminátor je
sľaby mních,

čo vytrváva
v blahodajnom predsavzati
vo svojej cele plnej úžasu.

Tu extrakt úvahy
je vzácny klenot zlatý.

Ach,
koľké taje
ešte u nás sú!

Dajedna tvár
je ešte nedešifrovaná.
Dajeden útvar ešte neznámy.

Ale je
každý nový rozkryv
vzácná manna.
Lebo je veľa krokov
pred nami.

S úľavou na štíte

Únava neusína.
Je plná úžasu.

Vzpína sa k menu syna.
Má úfnosť súklasú.

Oči by možno spali,
no sen je nespavý.

Nenapína deň svaly,
veď chmár sa nezbaví.

A predsa neľazko je
uchvátiť zažitú.

Má úmor mýtne kóje
s úľavou na štíte.

TEOFIL KLAS

Mýtne kóje

Z palubia

plavných vzducholodí

Zjavuješ sa mi
živá vo dverciach,
neohúrená
ruchom na priedomí.
Z lietajúceho koberca
tvoj pôvab
je mi povedomý.
Z nadletu snovou planétou.

Kozmická radosť,
krása večitá
v šlachtených šípoch
šťastia vďakyzdania.
Zakaždým si ma prečíta
tvoj laser,
keď sa s láskou skláňa
nad úžľabinou splanetou.

Pobudnem,
dúfam,
dlho v prievane.
Nechže ma pre zjavenie preporodí.
A nechže rána spievaná
z palubia plavných vzducholodí
sú plátnom
plavých nadletov.

Slnce na chotári

Po celý život žijem zázrak.
A zázrak žije mňa.
A plávať takto s vetrom
naznak
je javnosť príjemná.

Hoci aj ešte pritom kvári
za nechtom dáky trň,
blýska mi
slnce na chotári
zrkadlom zlatých zrn.

Boľavie iba pomiňavé.
A pomiňa sa boľavé.
Pretrváva
len zázrak práve.
K jeseni voňavie.

Vzťažný bod

Hrdličky
od skorého rána zaľúbené
vravia mi, že je láska v cene
za život.

A že je ona, skrátka,
integrálny rozmer.
A v mojom personálnom kozme
vzťažný bod.

A že čo aj priam
zbíjačkami zašramotia
vrátači tamto spoza plota,
nesklame.

Hrdličkám spred obloka
nežiada sa veru
hrávať sa s láskou na neveru
v reklame.

Keď sen a báseň oživa

Sen odpútaný od zeme
opúšťa
mušľu tvaru.

A ruky
a ich krácanie
sú vlastný význak lana
čmárajúceho k nadkoncu.

Má pantomíma v objeme
to lano
ako čiaru.

Čo zauzľí sa na lane,
je kríza
vyval'kaná
s náruživosťou nájomcu.

Mnohé sa nechce povedať
jednoducho
a jasne.

No ani chmatnúť za vlasy,
za niečo
už nie živé,
no rukolapné doživa.

A preto srdce v love dát
chytá sa radšej
básne.

A doposledku zápasí
aj s mušľou
pri rozkryve,
keď sen a báseň oživa.

Enigma už i pre mima

Šťastie
je bezstarostné
cvrlikanie cvrčka,
keď preklonil sa už
deň skonča augusta.

A odvíja sa
z ticha
celkom do tichučka
i vyčarúva
lahký úsmev na ústach.

Polahoba
má srdce
šťastím zasnívané.
V tom opojení
zátarasy nevníma.

A pokoj
serafínsky
z jemnej piesne vanie.
Enigma pousmiatia
už i pre mima.

Kresba: Hubert Čepiššák

Nachádzame sa na konci jednej cesty vývoja ľudskej spoločnosti, t. j. druhej vlny civilizácie a pripravujeme sa na zajtrajšok, t. j. na život v tretej vlny civilizácie. Žijeme vo veľmi zložitej dobe, keď mnohé veci, ktoré patrili nášmu bytiu, miznú, kým nové sa ešte nezrodili a nezaujali svoju pozíciu. V týchto podmienkach sme zároveň svedkami obrovského kvasu tvorivého myslenia a hľadania východísk a alternatív.

Treba si pritom uvedomiť a brať na zreteľ to, o čom píše Charles Handy, považovaný za najväčšieho britského filozofa podnikateľstva a pôsobiacieho ako profesor na London Business School, ktorý hovorí, že „nemôžeme sa dívať na budúcnosť ako na pokračovanie minulosti. Veci, ktoré Vás dostali tam, kde ste, sú zriedkakedy totožné s vecami, ktoré Vás na tomto mieste môžu udržať“. Na budúcnosť musíme hľadať ako na radu diskontinuit a naučiť sa pokladať túto skutočnosť za samozrejmu.“ [7, s.38]

Ďalej pokračuje, že „jedinou možnosťou, ako dať budúcnosti zmysel, a to v organizáciách, v spoločnosti i vo vašom vlastnom živote, je vziať budúcnosť do vlastných rúk, a nielen na ňu reagovať.“ Odvoláva sa na spisovateľa Georgea Bernarda Shawa, ktorý kedysi napísal, že rozumný človek reaguje na svet, zatiaľ čo nerozumný sa snaží svet prinútiť, aby reagoval na neho. Spisovateľ z toho vyvodzoval, že všetok pokrok (autor článku dodáva, že i všetky katastrofy) sú výsledkom snahy nerozumných ľudí, ktorí sa pokúšajú svet zmeniť. [7, s.39]

Pri formovaní obrazu o našej budúcnosti sa vynára kardinálny problém, s ktorým sa už dlhšie zaoberajú mnohí odborníci a politici, a ktorým je budúca paradigma kapitalizmu.

Takú otázku si kladie Rowan Gibson, editor citovanej knihy o budúcnosti, ktorý píše: „A ako je to s kapitalizmom samým? S tou báječnou cestou k pokroku a prosperite, ako sme sa niekedy domnievali. Mnohé hlasy sa dnes pýtajú, kam nás vlastne kapitalizmus vedie? Alebo, prečo sa tam tak dychtivo rútime? A aký má tento závod dôsledky pre naše životy, pre naše miestne spoločenstvo, pre naše životné prostredie? Sú to nepohodlné otázky, pretože žijeme v nepohodlnej dobe. Keď sa dívame do budúcnosti, ani trocha nie sme si istí tým, kam máme vlastne namierené a ako sa tam dostaneme.“ [7, s.20]

Joseph Alois Schumpeter, známa osobnosť ekonomických dejín, charakterizuje kapitalizmus vo svojej knihe *Capitalism, Socialism and Democracy* (New York, Harper, 1942) ako inherentne efektívny, stabilný a dynamický systém. Na otázku, či tento prežije, odpovedal, že si to nemyslí. Toto tvrdenie zdôvodňoval v zásade tým, že veľký úspech kapitalizmu vyústí do sociálnych, politických a kultúrnych podmienok, ktoré spôsobia jeho zánik. Ako jednu z príčin uvádza, že prosperita dosiahnutá kapitalizmom vyvolá zmeny v triednej štruktúre spoločnosti, ktorá ju urobí zraniteľnejšou. [1,s.216,218]

Šesťdesiat rokov po vydaní Schumpeterovej knihy Günter Grass, spisovateľ a nositeľ Nobelovej ceny za literatúru v roku 1999, v interview povedal:

„...Som človek, ktorý... vie, že mu nemôže byť nič sväté, ani neoliberalný kapitalizmus, ktorý po páde komunizmu ako keby sa odtrhol z reťaze a je presvedčený, že je neomylný.... Začal v mene nového diktátu globalizácie... šalieť a inšpiruje sa vo vykorisťovaní 19. storočia. Komunizmus... sa uvaril vo vlastnej šťave. To isté čaká kapitalizmus, ktorý preživa proces sebazáhuby, sebadeštrukcie... Je to šokujúce, lebo nevieme, čo príde po kapitalizme.“ [4,s.2]

Slobodný trh je súčasťou slobody života spoločnosti, ale i veľmi dôležitý nástroj jej ekonomickej prosperity. Všetky iné jeho alternatívne riešenia dosiaľ neuspeli. Kapitalizmus založený na trhu zaznamenal úspech, ale ukázal i

vážne slabiny a negatíva. Kapitalizmus v terajšej podobe zlyhal.

Michel Rocard, bývalý francúzsky premiér a líder Socialistickej strany, uvádza, že životná úroveň od dôb rímskeho impéria po Veľkú francúzsku revolúciu sa horko-fažko zdvojnásobila. Dnes je 150 - krát vyššia. Trhový systém dosiahol ohromujúci úspech po druhej svetovej vojne, keď počas 30 rokov zaznamenal súvislý a rýchly hospodársky rast, bola plná a dlhodobá zamestnanosť vo vyspelých štátoch a nebola žiadna finančná a hospodárska kríza, pritom životná úroveň sa zvýšila takmer desaťnásobne.

Autor súčasne tvrdí, že kapitalizmus je krutý. Poukazuje zvlášť na jeho počiatky, keď ľudia boli nútení pracovať

MIKULÁŠ SEDLÁK

Výzvy na humanizáciu kapitalizmu

vať 17 hodín denne, a to bez dní voľna a bez dôchodku. Vďaka niektorým dostupným opatreniam sa nehumánnosť systému čiastočne zmäčkila. Pokiaľ ide o súčasnú krízu, konštatuje, že jej prameňom bol prepád kúpnej sily stredných a nižších tried a krach špekulatívnych bublín vyvolaných nenásytosťou bohatých vrstiev, túžiacich po ešte väčšom množstve peňazí.

Vyslovuje však názor, že ak sa kapitalizmus ponechá len na trh, taký systém je nestabilný. Preto potrebujeme takú jeho paradigmu, v ktorej si môžu zlepšiť takmer všetci. [8, s.7]

O nutnosti zmeny kapitalizmu sa už dávnejšie vyjadruje Lester Thurow, známy profesor na Massachusettskom technologickom inštitúte, ktorý ju zdôvodňuje takto: Kapitalistický systém v podobe, v akej sa uplatňoval po druhej svetovej vojne, dospel k prirodzenému koncu svojej cesty. Jeho cieľom bolo pomôcť zvyšku priemyselného sveta alebo aspoň čo možno najväčšej jeho časti vyrovnáť sa Spojeným štátom z hľadiska HDP na jedného obyvateľa. A tento cieľ sa dosiahol, čo mení charakter svetovej ekonomiky.

V súčasnej dobe nevieme dosť dobre, čo bude fungovať. Aj naďalej to bude kapitalizmus, bude to však kapitalizmus veľmi odlišného typu. Nikto presne nevie, čo funguje vo svete ovládanom inteligenciou na rozdiel od sveta, ktorý bol ovládaný parným strojom. Nikto presne nevie, čo funguje vo svete s možnosťou okamžitej globálnej komunikácie.

Najnovším nebezpečím, ktoré ohrozuje kapitalizmus, nie je žiadny iný „izmus“. Je ním akýsi rozklad v okrajových častiach štátov, ktorý skôr či neskôr prenikne až k ich jadru. V súvislosti s týmto ekonomickým rozkladom poukazuje na Katalánsko, Baskicko a iné krajiny a na to, že budeme mať niektoré chudobné a niektoré bohaté ekonomiky, čo sa nemôže v dlhodobej perspektíve osvedčiť. [7, s. 223,229-230]

Fakty ukazujú, že vo svete vznikli a existujú veľké sociálne rozdiely medzi občanmi v jednotlivých štátoch, a to aj v bohatých, ako aj medzi štátmi. Podľa názoru bývalého prezidenta Svetovej banky z r. 2003 nemôže byť v poriadku to, že 80% obyvateľov má k dispozícii 20% svetovej produkcie a 20% bohatších obyvateľov disponuje len s 80 percentami hrubého svetového produktu. V správe OSN z decembra 2006 sa uvádza, že dve percentá ľudí majú viac majetku než polovica ľudstva. Táto tendencia postupuje razantne smerom k väčšej nerovnosti v rámci štátov i v globálnom meradle.

Niektorí vedúci svetoví predstavitelia sú preto presvedčení, že pretrvávanie týchto nerovností a nezabezpečenie širokej účasti občanov na hospodárskom raste povedie k sociálnym otrasom, ba dokonca k násiliu. Robert J. Shiller, profesor ekonomie University of Yale, cituje ekonómov Alberta Alesina a Roberta Perottiho, ktorí potvrdili, že i pri zohľadnení niekoľkých ďalších faktorov majú krajiny s vysokou nerovnosťou tendenciu vykazovať väčšiu sociálnu nestabilitu, meranú napríklad počtom politicky motivovaných atentátov či počtom ľudí zabitých v súvislosti s vnútroštátnym masovým násilím. [9]

Niall Ferguson, historik, ktorý prednáša na Harvardovej univerzite, vymenúva tri faktory, ktoré v poslednom sto-

ročí viedli k organizovanému uplatňovaniu smrtiaceho násillia. Boli to etnické konflikty, rozpadávajúce sa ríše a ekonomická nestabilita. Všetky tri podmienky sú podľa neho dnes splnené. Hospodársku nestabilitu spája dnes s finančnou krízou, ktorá má ničivé politické dôsledky. Na základe toho tvrdí, že vek vzbury vo svete sa už začal. [2]

Mnohí autori z rôznych oblastí spoločenského života spájajú genézu vzniknutej hospodárskej krízy s nehumánnosťou existujúceho modelu trhového hospodárstva, a teda so súčasnou paradigmou kapitalizmu.

Podnetné úvahy o tom predkladá Japonec Daisaku Ikeda, prezident Soka Gakkai International, ktorý píše: Hlavná príčina krízy má svoj pôvod v divokej dominancii špekulatívnych finančných aktív, ktorých rozsah sa odhaduje rôzne, a to až na štvornásobok kumulatívnej hodnoty HDP sveta. Finančné trhy, ktorých skutočnou funkciou je podporovať a umožňovať iné ekonomické aktivity, sa postavili do centra diania. Dileri a obchodníci, ktorí cieľavedome sledujú zárobok a zisk, často bez ohľadu na dôsledok pre iných, stali sa oslavovanými hviezdami tejto éry. Bezuzdné lakomstvo terajšieho kapitalizmu je jasne preukázateľný fenomén.

Najhlbším koreňom krízy je nezdravá orientácia na abstraktný a nepodstatný jav bohatstva, t. j. na peniaze. Je to patológia tvoriaca základ danej civilizácie. [3,s. 10]

Podľa neho finančne zameraná globalizácia vytvorila vo veľkom rozsahu takýchto ľudí. Vo väčšej či v menšej miere stali sme sa všetci homo economicus, neschopný uznať nejakú inú hodnotu ako peňažnú. Taký človek je produktom vektora, ktorý je vnútornou hodnotou kapitalizmu. O čo v „čistejšej“ forme kapitalizmu kážeme, o to silnejšie sme prinútení sledovať tento vektor. [3,s. 13-14]

Autor pripomína, že prevaha monetárnych záujmov zvyrazňuje negatívne stránky kapitalizmu. Preto je zrejme, že viera v slobodnú konkurenciu a trh, ktoré mali riešiť všetky problémy, stratili dôveru.

Nakoniec zdôrazňuje, že ľudia majú právo žiť v mieri a v ľudských podmienkach. Je neprijateľné, aby základy ľudského živobytia mali byť narušené a zničené v dôsledku „cunami“, ktoré sa nemôžu predvídať a ktorých pôvod je mimo sféry ich kontroly. Verí však, že k zabráneniu ďalšieho zhoršenia situácie zosilnia vlády koordináciu fiskálnej a monetárnej politiky, využívajú na to svoj um a podniknú rýchle a primerané opatrenia. [3,s. 5,10]

O postoji národa ku kapitalizmu, najmä k jeho určitým modelom, v závislosti od kultúry štátu, dokumentuje príklad Ruska, ako o tom píše v nedávno u nás publikovanom podnetnom ale polemickom článku Viktor Jerofejev, spisovateľ žijúci v Moskve, ktorý má podtitulok „Prečo Rusi nemajú radi kapitalizmus?“ Autor zdôvodňuje svoju tézu nasledovne:

Kapitalizmus nemal v Rusku šťastie. Klasická ruská literatúra ho držala pod prudkou paľbou pohrdania a hnevu od samého zrodu. Prvé dekréty o návrate k súkromnému vlastníctvu v deväťdesiatych rokoch inteligencia nadšene privítala. Ale keď sa začalo so šokovou terapiou a znovuzrodená paradigma kapitalizmu dostala výrazné zločinecké

záfarbenie, nadšenie hneď vyprchalo. Väčšina ruského obyvateľstva omráčeného liberálnymi reformami zaplakala za stagnujúcim socializmom.

Pričinnu, prečo Rusi nemajú radi kapitalizmus, zakladá autor na historikom vysvetlení a spája ju s pravoslávnu morálkou národa, ktorý sa na život díva ako na hriešny, ktorý je ovládaný mocou diabla. Odovzdanosť a odmietnutie filozofie úspechu a súkromnej iniciatívy sú podľa neho srdcom tradičnej ruskej ideológie.

Hoci zdôvodnenie negatívneho postoja národa vychádzajúceho z daného etického základu je v zásade pravdivé, uvedená argumentácia nevystihuje náležité hlavný dôvod jeho odporu proti kapitalizmu. Podľa môjho názoru nesmeruje odmietavé stanovisko k tomuto ekonomickému systému ako celku, ale len voči jeho istej odrode, t. j. proti extrémnemu liberálnemu, resp. fundamentalistickému trhovému hospodárstvu, u ktorého absentuje humánna podstata, a ktorý je v Rusku spájaný so zločinnosťou. Veď sám autor napokon tvrdí, že Rusko ubránilo budúcnosť kapitalizmu, ale s tým rozdielom, že do jedného uzla sa zviazali tri sily, t. j. štát, cirkev a kapitalizmus. [5, s. 28].

Významný prínos k novému poňatiu kapitalizmu, ktorý obsahuje racionálne jadro, predkladá Charles Handy. Autor tvrdí, že „komunizmus mal určitý cieľ, ktorým bola ideálna predstava rovnosti a prosperity pre všetkých... nemal však mechanizmus potrebný na dosiahnutie tohto cieľa. Kapitalizmus je naproti tomu mechanizmom, ale javí sa mi tak, že chýba mu cieľ. Ide v ňom o to, aby sme zbohatli alebo patrí k životu aj niečo iné? Zdá sa totiž, že keď získame peniaze, len zriedkakedy nám to stačí... Samotné srdce kapitalizmu je napadnuté zhubným nádorom. Nemá cieľ, pre ktorý by sa ľudia mohli nadchnúť.“

Podľa neho si treba v prvom štádiu vytvárania nového obrazu kapitalizmu dôsledne ujasniť, k čomu to všetko je a komu to má slúžiť? Odpoveď, že to slúži tým, kto toto financujú, teda akcionárom, nie je vôbec postačujúca, a to z praktického i z morálneho hľadiska. Musíme mať na pamäti to, že novým zdrojom bohatstva je inteligencia, čiže rozum a schopnosť ľudí.

Kto vo veku intelektuálneho kapitálu vlastní kapitál? Akcionári to nie sú, ani byť nemôžu. Vlastníkmi intelektu sú kľúčoví zamestnanci podniku. Vlastní iných ľudí skutočne nikdy nemôžeme. Znamená to, že model, ktorý vychádza z toho, že podnik je vlastníctvom ľudí, ktorí ho financujú, a že ľudia, kto-

ri v ňom pracujú, sú len nástrojmi týchto vlastníkov, nezodpovedá dnešnému veku a rozhodne nebude dostatočný pre budúcnosť.

Právo musíme zmeniť tak, aby sa finančníci stali len finančníkmi, a nie vlastníkmi. Mali by mať právo požadovať primeraný výnos zo svojich peňazí. Súčasne musíme totiž prehodnotiť, do akej miery môžu nové aktíva hovoriť do vlastníctva a prevádzky podniku. Potrebujeme spravodlivejšiu rovnováhu moci. Musíme dať viac práv ľuďom, ktorí v podniku pracujú. V ekonomike zajtrajška, v ktorej inteligencia bude majetkom, budeme musieť dohliadnuť tiež na to, aby každý mal právo vlastníť časť toho majetku a bohatstva, ktoré priniesie. [7, s. 43-44]

O realnosti hodnotenia mnohými odborníkmi negatívnych atribútov doterajšej paradigmy trhového hospodárstva a na ňom založeného tzv. čistého kapitalizmu a návrhov na jeho zmeny svedčia aj vyjadrenia vysokých politických predstaviteľov niektorých vyspelých štátov (napríklad prezidenta Francúzska a nemeckej kancelárky), ktorí po zrážke s finančnou krízou prichádzajú s programom „umiernenia kapitalizmu“, čo nemôžeme pokladať len za nejaký predvolebný figel. Iní zase hovoria o potrebe modernizácie kapitalistického systému.

Na margo takeho programu Jan - Werner Müller, profesor politológie na Princetonskej univerzite, napísal: Nie je to absurdná myšlienka. Existuje dlhá a vážená tradícia katolíckeho sociálneho myslenia. Vziať tento odkaz vážne by vyžadovalo oveľa rozsiahlejšie pretvorenie kapitalizmu, než o akom sú pripravení uvažovať vyhlásení kresťanskí demokrati, vrátane výrazne širšieho prerozdelenia vlastníctva a mechanizmov, ktoré by mohli zabezpečiť podiel pracujúcich na manažmente. [6]

LITERATÚRA

- [1] Die ökonomischen Lehren von Marx, Keynes, Schumpeter (prof. M. Timmermann -editor). Stuttgart: Verlag W. Kohlhammer, 1987.
- [2] Ferguson, N.: Svet práve vstúpil do veku vzbury. Bratislava: Sme, 28.5.2009.
- [3] Ikeda, D.: Toward Humanitarian Competition: A New Current in History. Tokyo: Soka Gakkai International, 2009.
- [4] Janík, B.: Literatúra svet nezmení. Bratislava: Národná obroda, 9.3.2002, s.II.
- [5] Jerofejev, V.: Tajné spomienky na skladky život. Bratislava: Sme, 27.6.2009.
- [6] Müller, J.: Sľubný pôvab opatrnej viery. Bratislava: Sme, 11.7.2009.
- [7] Nový obraz budúcnosti (Rowan Gibson - editor). Praha: Management Press, 2007.
- [8] Rocard, M.: Pochmúrna budúcnosť čaká ten „zlý“ kapitalizmus. Bratislava: Hospodárske noviny, 5.8.2009.
- [9] Shiller, R.J.: Nerovnosť a jej kritici. Bratislava: Hospodárske noviny, 23-25.3.2007.
- [10] Zelený, M.: Kreativna deštrukcia. Bratislava: Trend, 19.2.2009.

Príbeh vodného diela

(Dokončenie z 3. strany)

Podobná situácia nastala aj na ľavej strane: zvýšenie hladiny v Dunaji zlepšilo vlastnosti dunajského prístavu, zavodnilo Biskupické rameno, podstatne stúpili hladiny podzemných vôd na úroveň, aká bola v päťdesiatych rokoch, teda pred začatím procesu sústavného a v čase sa zrýchľujúceho zahľbovania dna Dunaja.

Oporcovia VDG najintenzívnejšie strašili znehodnotením kvality podzemných vôd, poklesom hladín podzemných vôd s následným znížením poľnohospodárskych výnosov, alebo naopak, zasofňovaním pôd a zhoršením kvality vody v Dunaji.

Aká je skutočnosť? Na celom území ovplyvnenom vodným dielom nedošlo k poklesu hladín podzemných vôd, okrem nepatrného pásma tesne popri Dunaji pod Čunovom na maďarskej strane, čomu sa malo a má predísť prehrádzkami a jednoduchými úpravami v koryte Dunaja. Kvalita podzemnej vody sa nikde nezhoršila, na niektorých miestach, ako napr. ponize Petržalky, sa výrazne zlepšila. Potvrdilo sa naše tvrdenie, že vodné dielo je ekologická stavba. Prispelo tiež k zlepšeniu hygienických podmienok širšieho okolia. Nepochybne najdôležitejším faktom zostáva, že zachránilo ramenné sústavy na oboch stranách. Dunaj sa dnes môže - pod prehradením síce s menším prítokom, - vyvíjať prirodzenejšie.

Bez Vodného diela Gabčíkovo by sme sa museli starať o protipovodňovú ochranu Žitného ostrova, o zabezpečenie plavby od Bratislavy po Palkovičovo a bezmocne by sme sa prizerali na vyschnuté dunajské ramená, na hynutie lužného i komerčného lesa, trápili by nás hlboko zaklesnuté hladiny podzemných vôd v hornej časti Žitného ostrova a Szigetku? zo všetkými negatívnymi dôsledkami na prírodu, lesy i poľnohospodársku výrobu. Bez úžitkov z výroby elektrickej energie, bez zlepšenia plavby. Bez príjmov, len s výdavkami.

Odpoveďou na zlomyseľné kon-

štrukcie, zákerné odhady a dohady „odborníkov“ z WWF a odporcov na oboch stranách Dunaja je samotný vývoj podunajskej prírody po uvedení Gabčíkova do prevádzky. Výsledky monitorovania a systematického výskumu vedeckých a odborných pracovníkov potvrdzujú blahodarný vplyv VDG na prírodné prostredie. Prof. RNDr. Ladislav Šomšák v správe Zelené Podunajsko konštatuje: „Kým do začiatku výstavby vodného diela bol zánik lužných ekosystémov na väčšine územia neodvratný, dnes je ich udržanie a samovoľná obnova reálna. Je to len zásluhou vodného diela. Ono vrátilo ekosystémom vodu, a to približne do takého stavu, aký sme zaznamenali koncom päťdesiatych rokov. Obnova stability lužných biotopov nebola možná nijakým iným spôsobom, len cez vodu. A voda je opäť tu“.

Mucha I., Banský L. v štúdiu „Prognóza stavu hladín povrchových a podzemných vôd v podmienkach bez vybudovania vodného diela Gabčíkovo v časti o vývoji hladín píše: „K tomu by sme radi ukázali vývoj hladín podzemných vôd v oblasti Rusovce - Čunovo, kde bola 8. novembra 2002 vyhlásená prírodná rezervácia „Dunajské ostrovy“. Hladina vody v Dunaji v profile Bratislava a Rusovce podľa výpočtu hladiny v roku 2012 (dvadsať rokov po prehradení) by priemerná hladina vody Dunaja v Bratislave bola o 2.82 m nižšie ako je so vzdušným, a v Rusovciach o 6.07 m nižšie. Hladiny podzemných vôd v studniach v Rusovciach bez vodného diela by v roku 2012 bol pokles hladín podzemnej vody približne o 4 m. Na základe týchto skutočností a predpokladov si dovoľme poznamenať, že bez uvedenia vodného diela do prevádzky nebola by mohla vzniknúť ani prírodná rezervácia Dunajské ostrovy ako typická rázovitá lužná krajina, ako znie na tabuli. Možno by tam bola tabuľa s nejakým iným textom“.

Konštatovanie odborníkov nepotrebuje komentár.

(Pokračovanie v budúcom čísle)

Nedávno Kultúra uverejnila Otvorený list poslancu Národnej rady Slovenskej republiky Sergeja Chelemedika maďarskému prezidentovi L. Sólyomovi. Pozoruhodné, že tento neobyčajný skutok príslušníka ruskej národnosti v SR v „našej“ tlači ostal bez odozvy, hoci autor vo svojom liste vyjadril v publicistickej skratke pozoruhodné postrehy k novodobým dejinám európskych národov i celého ľudstva. Podarilo sa mu veľmi výstižne vyjadriť mechanizmus spúšťača - rozbušky, ktorá roznieť červeny teror v bolševickom Rusku, a neskôr aj svetový vojnový požiar.

Pokým novodobá informačná spoločnosť nedala príchod voľnému prístupu informácií cez internet, mocienským centram sa darilo prostredníctvom tlače a iných masových médií usmerňovať verejnú mienku a spoločenské historické

vedomie cez svojich dvorných historikov, skutočné pozadie oboch svetových vojen, ich príprava a financovanie sa zahmlievalo rozvláchnou faktografiou priebehu vojnových konfliktov, kde je stále dosť nespracovaného materiálu pre početných historikov na ďalšie storočia. Ale skutočné pozadie prípravy na obe svetové vojny sa obchádzali. Bolo treba, aby nastúpila nová generácia nezávislých historikov, ktorá sa nechcela uspokojiť iba s fabuláciou historických skutočností, ale chce nazrieť za oponu a dovidieť aj do zákulisia prípravy vojen, analyzujúci nielen politickú a spoločenskú atmosféru doby, ale aj reálnu hospodársku a finančnú situáciu, vrátane vojensko-priemyselných komplexov a ich predstaviteľov v politike jednotlivých štátov.

Príprava každej vojny, ako vieme, je veľmi zložitá vec a najmä finančne veľmi nákladná. Ako hovorí starý vylúčenec v románe Petra Jaroša (zvýraznený aj v rovnomenom Jakubiskovom filme) Tisícročná včela, na vojnu treba tri veci: peniaze, peníze, penězi! Pre popularizáciu komplexnejšieho chápania novodobej histórie urobil veľa koncom minulého storočia ešte žijúci britský historik Paul Johnson, ale náš ľavicový front a vydavateľstvá, ktoré chcú byť demokratické, sa nezomkli doteraz ani len na preklad jeho diela Dejiny 20. storočia.

Rozbuškou v Prvej svetovej vojne, napríklad, viditeľnou pred celým svetom, bol sarajevský atentát. Okrem vojny navodil aj nenávisť voči Slovanom všeobecne a voči Srbom zvlášť. Nič nové pod slnkom. Už v r. 1849 Engels predpovedá svetovú vojnu a likvidáciu Slovanov. Citujem doslova: „But at the first victorious uprising of the French proletariat ... the Austrian Germans and the Magyars will gain their freedom and take a bloody revenge on the Slav barbarians. The general war which will then break out will scatter the Slav Sonderbund [alliance], and annihilate all these small pigheaded nations even to their very names. The next world war will not only cau-

uzavrel pakt o neútočení a rozdelil si s ním Poľsko a sféry záujmov v tejto časti Európy. Treba však uznať aj to, že sa už mnoho vyjasnilo a vyjasňuje.

Tohto roku uplynulo 70 rokov od skončenia Španielskej občianskej vojny, ktorá bola vlastne ostrými manévrami pred začiatkom vojny. Druhá svetová vojna naozaj začala ešte v tom istom roku útokom na Poľsko. Skončila sa porážkou nemeckého nacionálneho socializmu (nacizmu), ale nie porážkou totalitarizmu a otrockej práce v koncentračných táborech, ktoré neboli iba výmyslom nacistov. Prišiel aj čas pre právne zúčtovanie s agresormi, ktoré sa dlho pripravovalo. Ako by aj nie, keď bolo treba ešte viacej poskrúcať paragrafy, aby obhajcovia nacistických vojnových zločincov nevzniesli námietky na spoluvinu víťazov na rozpútaní Druhej svetovej vojny. To už Američania pri súdení japonských vojnových zločincov mali úlohu uľahčenú a jednoznačnú.

Čas na jednej strane všetko milosrdne odsúva do zabudnutia a na druhej strane paradoxne vyplavuje na svetlo staré zabudnuté, alebo na zabudnutie odsunuté zločiny proti ľuďom i proti ľudstvu. Na rozdiel od minulosti sa dnes historická pravda aj vďaka internetu stáva dostupnejšou pre široký okruh ľudí, a to aj napriek tomu, že masmediálny svet a soubiznis rovnako ohlupuje verejnosť a tlačí ju do prízemnej nevedomosti.

Diskrétni svetoví plánovači neustávajú v príprave nových a nových „nevyhnutných krokov“ na zaistenie bezpečnosti sveta a v tomto úsilí neváhajú neraz obetovať tisíce a tisíce nevinných ľudí. Informačná doba však robí problémy s utajením rozhodnutí. Preto by podľa nich bolo najlepšie čím skôr dosiahnuť v záujme bezpečnosti sveta stav, aby každý človek bol kontrolovaný...

Čím dlhšie žijeme, tým viac sa nám zdá, že Orwell so sen o Veľkom bratovi, ktorý začal snívať na Aragonskom fronte a neskôr pri akcii španielskej „čeky“ v Barcelone počas Španielskej občianskej vojny, je bližšie k realite. Preto pozor na to: „Veľký brat ťa sleduje.“

ERNEST POZORNÝ

Nebezpečné rozbušky

se reactionary classes and dynasties to disappear from the face of the earth, but also entire reactionary peoples. And that too is an advance.' (F. Engels, The Magyar Struggle, January 1849). Je tiež známe, že Marx považoval Rusov za ľudí nižšieho druhu, teda podľudí, za „barbarskú rasu“ (Marx o Rosii. Kanada, Iz. „Zarja“, 1972, s. 51). Slovanov vo všeobecnosti nazýval „etnickým odpadom“. (New York Times, 25. júna 1963).

Tieto citácie sa akosi žiada uverejniť na doplnenie toho, čo obsahuje Chelemedinový list, pretože sú mnohohravne a svedčia o dlhodobom úsilí a plánovaní, zatiaľ čo my sme si zvykli žiť zo dňa na deň.

V politike sa každá krátkozrakosť tvrdo vypomstí. Na adresu Engelsoných želaní treba ešte dodať, že mu to s tou vojnou naozaj vyšlo, ale s nihilizáciou Slovanov to nevyšlo ani Nemcom, ani Maďarom, naopak, ich ríše odvíjala vojnová smršť, ktorej boli kľúčovými aktérmi.

O Prvej svetovej vojne sa už popísalo mnoho kníh, ale dodnes nikto nevyjaval, kto naviedol Gavrilu Principa a celú teroristickú skupinu na ostudný krok - sarajevský atentát. Rozbuška fungovala, ale pozadie zostalo nevyjasnené. Podobne dodnes nevieme, kto prikázal Hitlerovi viesť útok na Sovietsky zväz krátko po tom, čo s ním

Vyhlásenie

Panslovanskej únie

k oprávneným obavám zo zneužitia Lisabonskej zmluvy

Vývoj v Európskej únii nezadržateľne postupuje od integrácie k transformácii na štátny útvar. Oficiálnym medzníkom je nepochybne Lisabonská zmluva. Pri jej ratifikácii slovenskí politici a ich poradcovia podcenili mieru opatrnosti, ktorú od nich (v súvislosti s ďalším osudom Slovenska) občania oprávnené očakávali. Ďalší laxný prístup k problému, a jeho zakrývanie, však už nemožno považovať za neopatrnosť, ale za porušenie slovenských národných záujmov. Či sa tak udeje z hlúposti alebo úmyselne je rozhodujúce len z hľadiska miery zavinenia konkrétnych osôb, na ohrození slovenských záujmov to však nič nemení.

Názory právnikov na možnosť prelozenia Benešových dekrétov použitím ustanovení Lisabonskej zmluvy sa rôznia a neexistuje a ani nemôže existovať záväzný právny názor, ktorý by oprávnené obavy Slovákov a Čechov upokojil. Nikto teda nemôže dať záruku, že žiadny z európskych súdov nikdy nevydá rozhodnutie, ktoré by pre oba národy bolo absolútne neprijateľné. Preto aktivity českého prezidenta Klause, ale aj reakciu slovenského premiéra Fica, treba privítať a nie ich zosmiešňovať.

Existujúci problém má právny a politický rozmer, pričom ich nie je možné oddeliť - ide totiž dve strany tej istej mince.

Aktivity Budapešti mimo územia Maďarska a tlak maďarských lobistov v orgánoch EÚ predstavujú jeden nebezpečný a sofistikovaný systém, ktorého ciele sú priehľadné a pre Slovensko veľmi nebezpečné. Slovenskú politickú reprezentáciu preto musí byť dobre počuť, a to nielen na domácej scéne a v orgánoch EÚ, ale aj na iných fórach. Vyhýbať problémom sa síce dá, ale následky môžu byť nezodpovedné.

Dostredivým, silám predstavovaným eurobyrokrati v ochrane záujmov jednotlivých európskych národov nijako mimoriadne nezáleží - sústredujú sa najmä na čo najrýchlejšie získanie čo najväčšej rozhodovacej moci. Každý národ si preto musí svoj legitímny záujem chrániť sám - rešpektovanie svojich záujmov zo strany iných si inak ani nezaslúži. Nastal čas, keď každý relevantný slovenský politický subjekt môže jednoznačne vyjadriť ako mu na Slovensku skutočne záleží. Panslovanská únia preto vyzýva všetky relevantné slovenské politické strany, aby nezneužívali danú situáciu a aby hľadali potrebný konsenzus na riešenie zložitých problémov s možnými mimoriadne ťažkými následkami.

MILAN JANIČINA
predseda Panslovanskej únie

Kresba: Andrej Mišanek

KULTÚRA

dvojtyždenník závislý od etiky

Vydáva Factum bonum, spol. s r. o. - Adresa vydavateľstva a redakcie: Sološnická 41, 841 04 Bratislava. Tel./fax: 02/654 12 388.

Redakčná rada: Július Binder (predseda), Anton Hlinka, Richard Marsina, Tibor Kovalik (Kanada), Vladimír Kubovčík. - Šéfredaktor: Teodor Križka. - Cena jedného čísla je 1,00 € - Stánkový predaj: Mediaprint-Kapa, Pressegrasso, a. s. Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty, alebo e-mail: predplatne@slposta.sk. Objednávky do zahraničia vybavuje Slovenská pošta, a. s.,

Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P.O.BOX 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk. - Telefonické predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 - Registračné číslo EV 757/08. - Nevyžiadané rukopisy nevraciamy. E-mail: redakcia@kultura-fb.sk - www.kultura-fb.sk - Tento ročník vychádza s príspevkom Ministerstva kultúry SR - ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

(Pokračovanie z predchádzajúceho čísla)

Dlhé stáročia sa v Uhorsku vedelo, že maďarčina má zo slovanských jazykov prevzatých mnoho slov, ale problém dlho nebol spracovaný vedeckými metódami. Ako prvý sa na túto úlohu podujal český jazykovedec Jan Žahourek. Výsledky svojho mnohoročného štúdia uverejnil v jazykovednom pojednaní: „Über die Fremdvoerter im Magyarischen, Praha, 1856“. O túto prácu sa opieral aj svetoznámy slovinský jazykovedec Franjo Miklosich vo svojom obsiahlom spise Die slawischen Elemente im Magyarischen, Viedeň, 1871“. Miklošič vymenoval a doložil 956 slov, ktoré Maďari prevzali od Slovanov. Miklošičove a niektoré ďalšie diela vyvolali v maďarskej verejnosti pobúrenie a boli popudom pre maďarských jazykovedcov, aby sa otázkou prevzatia slovanských slov do maďarčiny zaoberali vedeckými metódami. S nemilým prevapením a rozčarováním zistili, že maďarčina v Európe zo všetkých jazykov má najväčší podiel prevzatých cudzích slov. Maďarskí jazykovedci taktiež zistili, že Miklošič bol „nedôsledný“, lebo prevzatých slov zo slovanských jazykov našli až 1 500. Mnohé z týchto prevzatých slov boli základné slová pre označenie najstarších základných javov a pojmov. Maďarskí jazykovedci v tomto výskume pokračovali aj v 20. storočí a z nich bol najúspešnejší prof. Štefan Knieža (Knieza István), ktorý zistil, že Maďari prevzali od Slovanov, hlavne však od Slovákov, takmer až 2 000 slov.

Každý z čitateľov tohto článku si ľahko vyráta, ako starí Maďari obohatili chudobnú slovnú zásobu starej maďarčiny.

Prof. Knieža tiež vyráta, že takmer 15% slov v dnešnom maďarskom jazyku je prevzatých zo slovanských jazykov, najmä zo slovenčiny. Tieto mnohopočetné výpožičky zo slovanských jazykov obsiahli všetky odvetvia hospodárskeho a spoločenského života, domu, rodiny, kultúry, atď., atď. U mnohých z týchto prevzatých slov bolo spoľahlivo dokázané aj to, od ktorých Slovanov ich Maďari prevzali. Ako som už uviedla, aj maďarskí jazykovedci jednoznačne konštatovali, že to boli hlavne starí Slováci.

Možné je, že niektoré staromaďarské slová sa prestali používať a nahradili ich prevzaté slovanské pomenovania. Aj maďarskí jazykovedci sú toho názoru, že takýchto slov muselo byť málo, lebo starí Maďari slovanské slová vyslovovali s ťažkosťami, aj to len po prispôbení svojmu jazyku. Je tiež známe, že niektoré staroslovenské názvy a slová, ktoré Maďari prevzali, sa už v dnešnej slovenčine nevyskytujú, ale v maďarčine zostali „zakonzervované“.

Maďari prevzali mnoho slov aj od iných národov, s ktorými prišli do styku. Je ale nespochybniteľnou skutočnosťou, že najviac slov prevzali od Slovanov, hlavne od Slovákov. Naopak v slovanských jazykoch, vrátane slovenčiny, slová maďarského pôvodu sú obsiahnuté v zanedbateľnej miere. Táto skutočnosť jednoznačne dokazuje, ktorým smerom pôsobilo kultúrne prúdenie, teda kto bol učiteľom a kto žiakom.

Slovenský jazyk si po stáročia aj v Uhorsku udržoval prevahu nad maďarčinou. Napr. M. Ráth, zakladateľ a šéfredaktor prvých maďarských novín „Magyar Hírmondó“, ktoré najprv vyšli v latinčine, potom v nemčine a až v roku 1780 vyšli v maďarčine (boli tlačené v Bratislave), v svojich novinách napísal úvahu, v ktorej dokazoval, že keďže v Uhorsku sú vo väčšine Slovania (Chorváti, Srbi, Slováci, Slováci a

Rusíni), „aby slovenská (tót) reč bola prijatá za úradnú“ (namiesto latinčiny). Ráth nebol jediný tohto názoru. Mal aj mnoho následníkov. Napr. v roku 1817 aj G. Berzeviczy odporúčal slovenčinu za úradnú reč. V roku 1832 poslanec uhorského snemu F. Justh vystúpil s návrhom, aby slovenčina bola prijatá ako diplomatický jazyk. Od „dobrosrdečných“ kolegov dostal prezývku „tót király“ (slovenský kráľ). Koncom 18. a začiatkom 19. storočia podobných návrhov bolo viac a v nich sa zdôrazňovalo, že slovenčina spĺňa podmienky pre úradnú reč, zatiaľ čo maďarčina, až do rozsiahlej jazykovej reformy vypracovanej F. Kazinczom a jeho spolupracovníkmi (v prvej štvrtine 19. storočia), sa pre úradnú reč nehodila.

EDITA TARABČÁKOVÁ

Rekordéri etnickej dlhovekosti

Maďari sú zmiešaninou nielen uhorských národov, ale sú aj tou najstrakatejšou zmiešaninou národov známeho sveta. ÁRMIN VAMBÉRY

F. Kazinczy so svojimi spolupracovníkmi navrhol začleniť do spisovnej maďarčiny viac ako 10 000 novovytvorených slov, z ktorých väčšina sa uplatňuje dodnes. F. Kazinczy v roku 1791, teda v čase, keď pripravoval veľkú reformu maďarského jazyka, napísal nasledovnú strategickú úvahu: „Keď bude uvedená maďarská reč (ako úradná reč v Uhorsku - pozn. aut.), z nášho ľudu sa stane osobitný národ a medzi Maďarov a Nemaďarov (v Uhorsku - pozn. aut.) sa postaví navždy múr a cudzí (Nemaďar - pozn. aut.) alebo sa stane medzi nami Maďarom, alebo zomrie hladom.“ Som presvedčená, že reformátori iných spisovných jazykov v Európe podobnú strategickú úvahu či podobný strategický cieľ určite nemali a ani sa im o ňom nesnivalo.

V tomto článku som sa pokúsila analyzovať 4 ukazovatele, ktoré v súčasnosti najexaktnšie vypovedajú: 1.) O etnicite pôvodného osídlenia určitého územia, v našom prípade Dunajskej kotliny. 2.) O čistote pôvodu, alebo o pomešanosťi národov, v našom prípade slovenského a maďarského národa. 3.) O tom, ktorým smerom pôsobilo kultúrne prúdenie, teda kto bol učiteľom a kto učňom. 4.) Žijeme v 21. storočí a tak som nemohla pri spracovaní tejto témy opomenúť prevratné a nespochybniteľné výsledky modernej genetiky, ktorá práve historickým a spoločensko-politickým vedám prišla na pomoc. Rozvoj biotechnológií totiž s veľkou presnosťou umožnil určiť tzv. historický genofond moderných národov. Historický genofond pomohol zistiť skutočnú dlhovekosť národných spoločenských, t. j. dlhovekosť vlastnej identity. Genetická analýza umožňuje identifikovanie ako individuálneho, tak aj kolektívneho pôvodu. Etnické identity majú tým vyššiu civilizačnú hodnotu, čím sú staršie a čím je väčšia doložená ich dlhovekosť. Výsledky modernej vedeckej genetiky majú pre odborníkov z odboru historických a spoločensko-politických vied neoceniteľnú hodnotu aj preto, lebo sa nemôžu falšovať bez rizika skorého odhalenia podvodu. Takže čas, keď niektoré etnikum svojou veľkohlubou rétorikou a propagandou mohlo vzbudzovať úctu, „odvíal

viator“. Moderná genetická analýza kľamstvo a podvod rýchlo odhalí a falšované „historické pravdy“ sa ukážu ako „historické kľamstvo a podvod.“

Čitateľ si určite všimol, že v tomto článku sa odvolávam prevažne na práce popredných a v Maďarsku vysoko vážených a uznávaných odborníkov. Sú to prevažne univerzitní profesori a z nich siedmi boli (kým žili) alebo sú členmi Maďarskej akadémie vied, čo je najvyššie možné ocenenie ich práce. Niektorí z citovaných odborníkov dokonca opustili platformu paranoidnej predstavy o akejsi výnimočnosti a nadradenosti maďarského národa nad ostatnými národmi Dunajskej kotliny a mali odvahu odmietnuť legendy, mýty a bludy, ktoré boli po stáročia pre maďarských kronikárov,

hlavne Slovenmi (predkami Slovákov). Len na území dnešného Maďarska je okolo 6 000 názvov osád, dedín, miest, chotárov, kopcov, pohorí, potokov, riek, jazier, atď. slovanského, hlavne slovenského pôvodu. Toponymia ďalej dokázala, že v tomto priestore došlo k stáročnému spolumužitiu slovanských národov a Maďarov. Maďarskí jazykovedci a historici napr. T. Ortvay, F. Pesty, D. Csánki, Gy. Volf, E. Moór, J. Melich, I. Kniezsa, G. Fejér, J. Asboth a ďalší o tom vedeli a publikovali to už na prelome 19. a 20. storočia i neskôr. Na základných i stredných školách Uhorska, neskôr Maďarska sa to tajilo, aby sa nenarušila výchova mládeže v duchu veľkomaďarstva a aby si maďarská mládež už od mala-malička fixovala vieru v nadra-

gyar, ktorý by sa mohol na tento právny titul odvolávať, bol už v 11. storočí veľkou raritou; v neskoršej historickej dobe jestvovanie takého Pramaďara musíme považovať za veľmi iluzórne. V žilách dnešného (písané v roku 1895 - pozn. aut.) pokolenia Maďarov nieto ani jedinej kvapky pramaďarskej krvi.“ To sú doslovné citáty z rozsiahleho diela profesora budapeštianskej univerzity od roku 1865 A. Vambéryho: „A magyarság keletkezése és gyarapodása, Budapest, 1895“ (Vznik a množenie maďarstva). Prof. Vambéry v uvedenom diele napísal o Slovákoch: „Takú jednotnú rázovitost', akú má napr. Slovák (Vambéry dokonale ovládal aj slovenčinu - pozn. aut.), ktorý bol cez celé stáročia úšetrný od miešania sa s cudzou krvou by sme v celom maďarskom plemene márne hľadali. Maďari sú zmiešaninou nielen uhorských národov, ale sú aj tou najstrakatejšou zmiešaninou národov známeho sveta.“ Je to takmer neveriteľné, že prof. Vambéry to napísal v čase, keď o modernej genetickej analýze nebolo ešte ani chýru ani slychu. Moderná genetická analýza na prelome 20. - 21. storočia Vambéryho jazykovedné a historické štúdie z druhej polovice 19. storočia exaktne potvrdila, aj to čo sa týka čistoty pôvodu Slovákov, aj to, čo sa týka etnickej zmiešaniny Maďarov.

Takže kto je v Dunajskej kotline mnohopočetným krížencom neznámeho pôvodu?

Ako som už uviedla, Š. Bibó, snáď najväčší maďarský mysliteľ 20. storočia, napísal, že „Maďari sa zmiešali so všelijakým balastom sveta.“ Napriek úsilíu ani v jednom etnickom elemente, ktorý sa vo významnejšej miere zmiešal so starými Maďarmi do konca 9. a 10. storočia, som nenašla taký, ktorý by si zaslúžil hanlivé označenie - všelijaký balast. Naopak Iránci, Turci a Slovania boli dobrými a nezištnými učiteľmi starých Maďarov.

Maďari veľmi radi a často narábajú pojmy ako: čistý Maďar; rýdzy Maďar; Pramaďar; Maďar čistej rasy (tösgyökerez Magyar) a pod. Pritom však majú problém definovať, kto je Maďar alebo čo je maďarské. V absolútnej väčšine maďarské definície Maďara zásadne obchádzajú etnickú príslušnosť. Napr. terajší predseda svetového zväzu Maďarov Mikuláš Patrubáň (Patrubány Miklós) stvoril nasledovnú definíciu Maďara: „Maďarom je ten, koho bolí Trianon“ (Magyar az akinek fáj Trianon). A či pred Trianonom Maďari neexistovali?

Významný maďarský básnik Julius Illýés vymyslel zase takúto definíciu: „Maďarmi sú tí, ktorí sa za Maďarov hlásia a myslia po maďarsky.“ Podobných definícií je bezpočet, ale vždy chýba čo i len zmienka o etnickej príslušnosti. Zaujímavý postoj v tomto smere má Strana maďarskej spravodlivosti a života (MIÉP). V svojom štatúte táto strana deklaruje, že „maďarská demokracia patrí len Maďarom“ a ďalej, že členmi MIÉP môžu byť len „rasovo čistí Maďari“. Štatút MIÉP asi „zabudol“ definovať, čo je „maďarská demokracia, maďarská spravodlivosť a kto je rasovo čistý Maďar.“ Nevie si ani len predstaviť, akým spôsobom predseda MIÉP Štefan Čurka (Csurka István) zisťuje u adeptov o členstvo v strane MIÉP, kto je rasovo čistý Maďar. Veď už zakladateľ maďarskej etnografie L. Réthy a prof. A. Vambéry už pred viac ako storočím napísali, že: Pramaďarovo už niet a že „V žilách dnešného pokolenia Maďarov nieto ani jedinej kvapky pramaďarskej krvi.“ Bolo by zaujímavé vidieť genové analýzy členov MIÉP a zistiť, aké percento z nich má pramaďarské (ugorské) gény.

(Pokračovanie v budúcom čísle)

historikov, ideológov a najmä politikov „svätým a nedotknuteľným základným kameňom maďarskej historiografie.“ Väčšina citovaných autorov legendy, mýty a bludy maďarského dejepisectva odložila do riše rozprávok a fantazmagórie a v svojich vedeckých prácach sa držala zásady, že „veda je nepretržitý proces systematického hľadania, poznávania a publikovania pravdy.“ Pravda, nie je to možné zatiaľ generalizovať. V Maďarsku stále ešte pôsobi dosť historikov (najmä v radoch pisateľov učebnic dejepisu pre základné a stredné školy), ideológov a politikov, ktorí staromaďarské legendy, mýty a bludy využívajú a zneužívajú jednak na výpady proti nemaďarským národom žijúcim v Dunajskej kotline a neprestajne vajatajú o akejsi výnimočnosti, nadradenosti a civilizačnom poslaní maďarstva, akoby Maďari boli „majstrami“ civilizácie, aj keď je všeobecne známe, že Maďari boli v posledných viac ako dvesto rokoch len „majstrami“ etnickej genocídy nemaďarských národov Uhorska. Dobro to vystihol bývalý veľvyslanec Slovenska v Maďarsku Štefan Markuš, keď napísal: „Svojský výklad historických dejov, mýtizovanie vlastných dejín s nepresnými štatistikami sú hlboko zakorenené v povedomí maďarskej spoločnosti.“ Prevažne maďarských autorov v tomto článku som citovala aj preto, aby čitateľ - Slovák či Maďar - si uvedomil, že aj medzi najvýznamnejšími maďarskými odborníkmi sú aj trieszvo zmýšľajúci a odvážni (!) historici, jazykovedci, etnológovia, atď., ktorí sa pokúšajú o odmytologizovanie vlastných dejín. Žiaľ, v súčasnosti je ich ešte málo a v Dunaji potečie ešte mnoho vody, kým ich bude dosť.

Teraz sa pokúsím sformulovať objektívny, stručný a čo najvýstižnejší záver analýzy už mnou spomenutých štyroch ukazovateľov.

Ad 1.) O etnicite pôvodného osídlenia toponymia (veda o miestnych názvoch, ich tvorení a historickom vývoji) nezvratne a nespochybniteľne dokázala, že už stáročia pred príchodom Ugorov (predkov Maďarov) koncom 9. storočia do Dunajskej kotliny bola prakticky celá Dunajská kotlina pomerne husto osídlená Slovanmi,